

PERSPEKTIVY

PŘÍLOHA KATOLICKÉHO TÝDENÍKU

ŘÍJEN 1998

Lidé se stále znovu ptají, k čemu sněm a oč na něm půjde. Přitom znovu a znovu opakujeme, že jde o plnější uplatnění II. vatikánského koncilu v životě naší církve. Snad je to příliš obecné a málo srozumitelné.

V době komunismu neměla většina věřících možnost seznámit se s učením koncilu. Někteří sice koncilní dokumenty četli, ale přesto netuší, k čemu národní sněm. Na základě různých debat i toho, co píše tisk, zvláště pak při pročítání připravovaných podkladů pro diskusi o jeho konkrétní náplni, jsem si uvědomil, že záměr sněmu, jeho zdůvodnění a cíl je třeba vyložit jasněji.

Mnozí věřící i kněží jsou s dnešní situací naší církve v podstatě spokojeni. Snad se jim zdá, že učení koncilu bylo v našich diecézích zcela uskutečněno a že sněm je zbytečný. Některým možná připadá, že je to záležitost určitých intelektuálních kruhů, proto nejsou myšlenkou sněmu nadšeni.

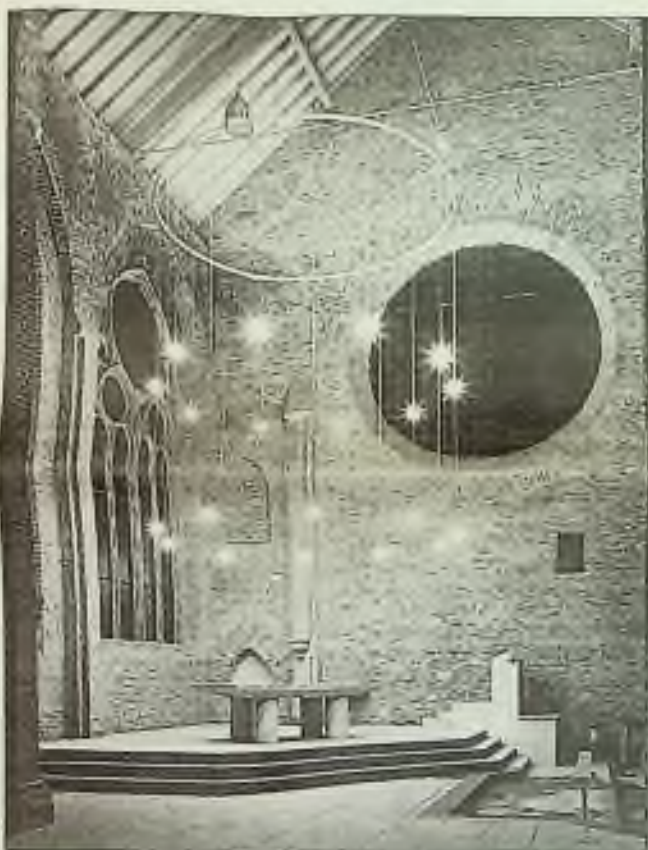
Jsou i takoví – doufám, že jich není mnoho – kteří se dívají na přípravu sněmu skepticky, protože ho vidí ustrašenými očima. Po koncilu docházelo na Západě k různým výstřelkům, někde i k jeho zneužití. Proto mají z koncilu strach a přes výzvy Svatého otce k jeho naplnění varují se zdvižením ukazováčkem, „aby se to nepřeženo“. Na rozdíl od biskupů nejsou o nezbytnosti sněmu přesvědčeni.

Netečnost, lhostejnost, ani ten úzkoprsý strach však nesmí překážet tomu, aby dary Ducha vstupovaly do církve a působily v ní. Letos o svatoctvích svátcích připomněl Jan Pavel II., že církev má rozměr institucionální i rozměr charismatický. Neobává se tu snad někdo vanutí Ducha svatého, který se nedá uzavřít do struktur a schémat? Nebojí se, že uskutečňování koncilu bude v nesprávných rukou? Že koncilní dokumenty jsou sice dobré, ale co kdyby je interpretovali nějací liberální či modernističtí intelektuálové? Jediný je však hlavní interpret dokumentů – Duch svatý. „On vás bude uvádět do veškeré pravdy“ (J 16,13). V tomto duchu – i v Duchu – jsou zváni ke spolupráci na přípravě sněmu všichni: ti váhaví a nerozhodní, pochybovači i ustrašení, i ti „intelektuální a moderní“. Otevřeme-li se Duchu, který vedl koncil, povede nás při přípravě i realizaci sněmu.

Proč je tedy potřebné a nezbytné uvádět dnes učení koncilu do života? Někomu se může zdát, že už je neaktuální, překonaný, vždyť je tomu téměř čtyřicet let, snad by se měl raději připravovat koncil další... – Zastím však zůstává skutečností, že plody II. vatikánského koncilu nebyly dosud plně uvedeny do života ani v místních církvích, ani v církvi světové. Zaznělo to i z místa nejvyššího. Jan Pavel II. napsal v roce 1988 u příležitosti 25. výročí schválení konstituce o posvátné liturgii apoštolský list, v němž naléhá na intenzivní výchovu, jež by pomohla „objevit bohatství, které obsahuje liturgie“ (čl. 14). Dále uvádí: „Je třeba vykonat ještě mnoho, abychom pomohli kněžím i laikům proniknout smysl liturgických úkonů a textů“ (čl. 21). A nejde jen o liturgii. Kardinál Echeagaray, prezident ústřední církevní komise pro Velké jubileum v 2000, připomíná papežovu pastorační linii: „Prohloubit učení II. vatikánského koncilu o církvi, obsažené především v konstituci Lumen gentium, aby byli věřící dovedeni ke zralejšímu vědomí své vlastní odpovědnosti“ (Úvod ke knize R. Cantalamessa Decli Božského Ducha, 1988, str. 8).

Tyto výzvy platí nejen o dvou zmíněných dokumentech. V apoštolském listě Tertio millennio adveniente vyzývá papež celou současnou církev k *vážnému zpytování svědomí*. Připomeňme jedinečný odstavec týkající se koncilu: „Zpytování svědomí nemůže ponechat stranou ani otázku přijetí koncilu, toho velkého daru Ducha svatého církvi na konci tisíciletí. V jaké míře se Boží slovo stalo plněji

K čemu národní sněm katolické církve I

Interiér františkánského konventu v Kolíně nad Rýnem, autor arch. Emil Steffann, 1950-1952

duší teologie a inspirací vši křesťanské existence, jak to požadovala věroučná konstituce Dei verbum? Je liturgie prožívána jako „pramen a vrchol“ církevního života podle nauky koncilní konstituce Sacrosanctum Concilium? Upevňuje se ve všeobecné církvi i v místních církvích eklesiologie společenství věroučné konstituce Lumen gentium tím, že dává prostor charismatu, službě a různým formám účasti Božího lidu, aniž by se přitom otevíraly dveře populismu a sociologismu, které neodrážejí katolický náhled církve a autentičného ducha II. vatikánského koncilu? Zvláště závazná otázka se musí týkat také stylu vztahu církve a světa. Koncilní pokyny, obsažené v pastorální konstituci Gaudium et spes i v dalších dokumentech, o otevřeném, vzájemně se respektujícím a srdečném dialogu, který se ovšem musí vyznačovat pozorným rozlišováním a odvážným vydáváním svědeckví pravdy, jsou stále platné a vybiřejí nás k další práci“ (čl. 36).

Nelze tedy pochybovat, že základní cíl našeho sněmu – „vyhlásit“ to nové, co koncil přináší, a uvést jeho učení hlouběji do života našich místních církví – je věc aktuální a naléhavá. Jsme k tomu vybízeni i Svatým otcem, tedy hlasem nejpovolavějším, který rozptyluje všechny pochyby, obavy a váhání.

Je třeba se také ptát, nakolik byl u nás dosud koncil uskutečněn. Součástí přípravy sněmu bude i fundovaný rozbor této věci. Zatím se zběžně ohlédneme za dobou minulou.

K analýze koncilu a k rozpracování jeho závrů pro široké kruhy věřících u nás nedošlo. Minulý režim se bál „modernizace“ církve, a proto toleroval jen jakési minimum, snad jen pro oko zahraničních návštěvníků (např. liturgickou reformu). Redakce tehdejších katolických novin doslova odmítala články o koncilu s odůvodněním, že jsou „příliš moderní“. Duchovní pastýř na tom nebyl lépe, navíc měl velmi omezený náklad. A co teologická fakulta? Ta budoucím kněžím opravdově setkání s duchem koncilu nezpřístupňovala. Nejen pro politickou karanténu, ale i proto, že sami vyučující neměli snadnou možnost kontaktu s procesem aplikace koncilu v životě církve jinde. A možná i z jiných důvodů...

Už sama tato situace nás vybízí, abychom se snažili vstoupit do nového tisíciletí s obnovenou tvářcí církve: s vírou, jakou od nás žádá Duch svatý.

Je třeba obnovit tvář církve? Prohloubit a obnovit víru? Mnozí se dívají na takové otázky podezíravě, mají strach ze „změny“, z modernismu, z liberalismu. Vždyť přece ta jejich víra, která jim byla silou a oporou v těžkých dobách, je „dost dobrá“. – Nejde však o „změnu víry“, ale o její očistění a prohloubení pod vedením Ducha svatého. Ani největší škarohlíd nemůže popřít, že biskupové shromáždění na koncilu kolem papeže jednali pod jeho vedením. – Je známo, že arcibiskup Lefebvre odmítal některé dokumenty, zvláště konstituci o liturgii. Ve svém odmítnutí se za-

tvrdil, proto ho musel Jan Pavel II. – ač s krávečejícím srdcem – exkomunikovat a s ním i jeho následovníky. Lefebvre zemřel jako schizmatik. Z toho je však zřejmé, jak církvi záleží na uskutečnění koncilních dokumentů.

V celé naší místní církvi i v přípravném sněmovním procesu tedy půjde o *obnovu tváře církve*, o prohloubení víry působením téhož Ducha, který vedl jednání koncilu a promlouval v jeho dokumentech. O změnu mentality podle Ježíšova slova: „Změňte své smýšlení“ (Mt 4,17). Někdy postupujeme v této snaze neologicky: obrátili jsme oltáře, ale neobrátili své smýšlení. Vytváříme nová grémia, pastorační a jiné rady, ale nerozvíjíme jejich „ducha“, bratrské společenství, o němž mluví koncil. Vytváříme nové struktury, bohoslužby slova, místa pro asistenty, trvalé jáhny atd., ale zdá se, že tyto novoty nefungují. Chybí totiž duch, který by jim vdechl život, chybí změna vztahu kněží k laikům a naopak, změna mentality, *metanoia*. Je třeba obrátit se nejen od hříchu, ale i k pravdě, k tomu, co nového říká Duch Boží církvi dnes, „zajet na hlubinu“ II. vatikánského koncilu.

Nepřijetí výzvy k změně smýšlení a jiných napelů koncilu způsobilo v nedávné době v církvi řadu problémů i vážných škod, a nejen u nás. Když ještě v dobách komunismu nemohl být s věřícími kněz vysluhující mši svatou, pomáhala nám v malých společenstvích víra v Boží slovo i v Ježíšovu přítomnost („Kde jsou dva nebo tři“ – srov. SC 7). Naproti tomu rozsah svěcení kněží i biskupů, prováděných v davídkovské části skryté církve, byl z velké části způsoben i tím, že nebylo vzato v úvahu to nové, co koncil přináší, zejména všechny ostatní reálné způsoby Ježíšovy přítomnosti, jak je uvádí liturgická konstituce č. 7. Vážně vzata byla jen jeho jediná přítomnost, bytí vrcholná – v eucharistii. Davídkovy aktivity, zejména svěcení ženatých mužů a žen, byly přijímány s velkými sympatiemi v „pokrokových“ kruzích na Západě, kde je kladen důraz na lidská práva, tedy i na právo na eucharistii, jehož garantem má být biskup. Proto tam mnozí naléhají, aby papež dovolil svěcení tzv. „víri probati“. Tyto snahy by mohly mít své oprávnění, kdyby se zároveň obnovila víra v ostatní formy Kristovy přítomnosti. V mnohých církevních kruzích zasažených konzumnismem je snazší být „obsluhován“ svátostí než vynakládat úsilí, tj. aktivně žít v lásce Ducha svatého, a tak vytvářet podmínky pro tuto vzácnou přítomnost Krista ve společenství.

Velice na mě zapůsobilo líčení Carlo Carretta v knize *Hledal jsem a našel* (Cesta, 1997). Vypráví se tam o křtu přítele Alexe ve stanu na poušti. Autor píše: „Na sestoupl, kdo se tu shromáždil jako církve, sestoupil Duch svatý, a když jsem šel vozu na Alexovu hlavu, zmocnilo se nás všech dojetí a na našich tvářích bylo vidět radost.“ Ve stanu se vytvořila láskyplná atmosféra. Chybí jen vyslovení víry v Kristovu přítomnost, jak ji nově formuluje koncil: „Když se v církvi křtí, křtí Kristus.“ – I když Carretto hluboce medituje nad Písmem, přece jen nedospívá k víře v Ježíšovu skutečnou přítomnost ve společenství, jak ji v Duchu svatém formuloval koncil (SC 7). Místo toho uvažuje o tom, jak celibát brání růstu kněžských povolání, a že je třeba svatit ženaté muže...

Ani ve svobodném světě se nepodařilo plně uskutečnit učení koncilu. Snad pro ty četné výstřelky, které už nebylo možné sloučit s intencemi koncilu a které vzbudily strach. Tyto důhly Ducha svatého vyvolávají i ona známá hnutí jako například tzv. Volksbegehren („My jsme církvi“) v tradičně katolickém Rakousku. Podobné tendence se projevily i u nás.

I tato znamení času nás vybízí a varují.

Kardinál Miloslav Vlk
(Pokračování)

KŘESŤAN A SVĚT

Snad nejpobornější spisovatel duchovní literatury posledních let, indický jezuita Anthony de Mello, našel v posledních letech mnoho svých příznivců i v českém prostředí. V září tohoto roku vydala římská Kongregace pro nauku víry tzv. notifikaci (prohlášení) a „vysvětlující notu“, v nichž podrobně rozebírá de Mellovy spisy a varuje před některými jeho myšlenkami, které zastával zvláště ve druhé polovině svého života.

Kongregace o spisech

Anthony
de Mello

Anthony de Mello se narodil v Bombaji 1931 a zemřel roku 1987 v New Yorku. Byl členem řádu Tovaryšstva Ježíšova, vyhledávaným duchovním vůdcem a v posledních letech svého života šéfem Pastoračního poradenského a výchovného střediska v indické Lonavle.

Ve vatikánské notifikaci, podepsané prefektem kongregace kardinálem Ratzingerem a jejím sekretářem arcibiskupem Tarcisiem Bertonom SDB, se o de Mellovi píše: „Anthony de Mello je velmi známý díky mnoha publikacím, které byly přeloženy do četných jazyků... třebaže se často nejedná o texty, které by předem schválil. Jeho spisy, psané téměř vždycky formou krátkých příběhů, obsahují některé platné elementy východní moudrosti. Ty mohou přispět k dosažení sebeovládání, k překonání vzezření a afektů, které nám brání v osvobození a v klidné konfrontaci s různými příznivými nebo protivnými událostmi našeho života. Zvláště v raných spisech, byť vykazujících zřetelné vlivy spirituálních proudů buddhistické a taoistické provenience, se ještě pater de Mello pohyboval v rámci křesťanské spirituality.“

Už v některých pasážích těchto raných děl, ale stále zřetelněji pak v dalších publikacích, je však zřejmý stupňující se odklon od podstatných obsahů křesťanské víry.

Kristem zprostředkované zjevení nahrazuje Boží intuici bez formy a podoby, takže nakonec mluví o Bohu jako čiré prázdnotě. K vidění Boha není jiné cesty než přímé nahližení světa. O Bohu nelze nic říci, jediné vědění o něm je nevědění. Už tážení po jeho existenci je nesmysl. Tento radikální postoj vede také k popření toho, že by Bible obsahovala vyjádření, která by byla Bohu adekvátní...

„Náboženství, včetně křesťanských, jsou jednou z hlavních překážek odhalení pravdy... Předpoklad, že Bůh jednoho náboženství je jediným, je prostě fanatismus. Bůh je chápán jako kosmická, nekonkrétní a všudypřítomná skutečnost. Ignoruje se a prakticky popírá, že by bylo osobního Boha.“

Páter de Mello má úctu před Ježíšem, za jehož „učedníka“ se označuje. Pohlíží na něj ale jako na mistra vedle mnoha jiných. Jediný rozdíl mezi Ježíšem a ostatními lidmi spočívá v tom, že byl „bžlý“ a zcela svobodný, což ostatní nebyli. Není považován za Syna Božího, nýbrž prostě za toho, kdo nás učí, že všichni lidé jsou Božími dětmi.

Výnos kongregace se dále zabývá de Mellovou eschatologií: „Na některých místech se mluví o «rozpuštění» v neosobním bohu jako soli ve vodě... Při různých příležitostech prohlašuje (de Mello) otázku po udušl člověka po smrti za bezpředmětnou. Člověk se má zabývat jen o nynějším životě, pro nějž ovšem - jelikož zlo je pouhou nevědomostí - není objektivních morálních pravidel. Dobro a zlo jsou jenom duchovními nálepkami, které se připevňují na skutečnost.“

Notifikaci uzavírá poměrně příkré vyústění předchozích výhrad: „V souvislosti s tím, o čem už byla řeč, lze chápat, že podle autora jakékoli kredo nebo vyznání víry v Boha nebo v Krista jenom brání osobnímu přístu-

pu k pravdě. Tím, že církev učinila z Božího slova a z Písma svatého modlu, má tendenci vyhánět Boha z chrámu. Proto zatlačila autoritu, s níž by učila v Kristově jménu.“

Ve „vysvětlující notě“ jsou podrobně probírány jednotlivé pasáže s citáty z italských překladů de Mellova díla. Proč se vlastně nauková kongregace tímto autorem tak podrobně zabývá? „Předloženou notifikaci považuje tato kongregace za důležité pro ochranu věřících vysvětlit, že výše vyložené postoje nejsou slučitelné s katolickou vírou a mohou způsobit těžké škody.“

Škoda, že nemůžeme ke své kauze promluvit Anthony de Mello sám. Vedle Teilharda de Chardina, Hanse Künga či Leonarda Boffa se tedy řadí k myslitelům, jejichž nauka byla v tomto století odsouzena naukovou kongregací. De Mello domýšlel křesťanskou nauku „indickým očima“ a jeho příběhy se nakonec odtahují v buddhismus. „Tony byl...“ jak píše jeho blízký přítel a pořadatel jeho díla, jezuita J. Francis Stroud, „více umělcem než teologem.“ - „Po jeho smrti bylo mým úkolem uchovat ducha jeho mluveného slova a jeho spontánní přístup k posluchačům také v tištěných textech. Zajímavé, napínavé a podnětné hodiny, které Tony strávil v hovorech s tolika lidmi, se nádherně proměnily do těchto textů.“ De Mellovo psaní je „lehké“, povznášející, snadno přístupné. Odbourává často všechno, co je tradičnímu křesťanství drahé: kříž, pokání, vědomí hříšnosti, tíži některých výroků evangelia. Znemožňuje tak někdy členům a posluchačům, aby vůbec poznali, čím se křesťanství odlišuje od jiných náboženství. Vítězství lehkosti je někdy vítězstvím Pyrrhových. celek křesťanství se pak bortí a stává se „nepodstatným“.

Zdeněk Jančařík

GLOSÁŘ

Protože si české dějiny potrpí na „osmičky“, máme letos řadu kulatých výročí: vznik ČSR, Mnichov, tzv. vítězný únor (včetně úmrtí E. Beneše), srpnová okupace, střelba do vlastních lidí rok poté... - Kdybychom se měli každému věnovat, nedostalo by se pro minulost na přítomnost a budoucnost. Jednoho si však krátce povšimneme. Před osmdesáti lety byl obnoven český stát (recte československý, ale s českou hegemonií). Svou neprozíravou národnostní politikou si cce později napomohl svému zániku, jehož bezprostřední hrozbě nečelil brannou mocí. V jeho kulturním odkazu je však mnohé, k čemu se můžeme beze studu hlásit. To nelze prohlásit o jeho pokračování po roce 1945. Na rozdíl od polistopadové ČSR a ČR nemusela první republika obnovovat základní instituce a instituty včetně právního řádu, nebylo třeba zcela obnovit - jako dnes - rozbitou společnost. Dnes musíme čelit zpočtybnosti těch hodnot, které tehdy byly stále ještě nesporné. Je tedy naž vzpomínat.

Naši žurnalisté se předhánějí ve škodolibé ironii na účet nynější vlády a její nepřipravenosti k ohlášené akci „čisté ruce“. Kupodivu si mnohem méně všimají skutečnosti daleko závažnější, totiž oně zcela reálné „špíny“, jíž chvěla akce - možná naivně, ale nikoli bezdůvodně - čelit.

Soumrak sociálního státu, hospodářská recese v řadě tzv. vyspělých zemí, nad níž se někteří tají obavou z krize globální, nepovzbudivá budoucnost Ruska, nadto hustá korupční atmosféra v naší zemi, která ji činí neodolnou pro příští zatěžkávací zkoušky - věru dosti nevhodná doba pro pobavení nad tím, že se pokusím o očistu nedaří...

„O čem budou tyhle volby?“ - Takto se ptával pan Černý v poledních televizních Debátách. V těch komunálních je to jasné. Zvolíme si ty, kdo budou spravovat naše obce. „Máme na to lidi?“ - zní otázka, která není marná. Mnozí z těch, kdo byli zvoleni před čtyřmi roky, se osvědčili. Budou kandidovat znovu, anebo jsou otráveni a půjdou raději od toho? Přitom obnova naší společnosti „zdola“ je nejméně stejně důležitá jako ta „shora“, na níž spoléháme přesvědčení a která se nedaří nejlíp.

A co ty senátní volby, byť jen v třetině obnově, ty budou „o čem?“ Funkce senátu není mnohým jasná, lze však říci, že výsledek těch letošních ovlivní případně budoucí rokování o změně volebního systému. Chytrému napověz!

Ředitel církevního odboru ministerstva kultury Pavel Zeman (nestraník) byl beze slova vysvětlil odvolání, této funkce se ujal Jana Repová (ODS). Pan Zeman byl důkladně seznáčen s problematikou církevního majetku, byl uvážlivý, a jako věřící katolík měl pochopení pro postavení církve ve společnosti. Paní Repová pracovala v poradním sboru Václava Klause a podílela se na formulování stanovisek Kočárníkova ministerstva, v nichž se zračí vzácné nepochopení významu církve pro společnost (viz Glosář 3/97).

Na základě tzv. opoziční smlouvy mezi ČSSD a ODS se dalo čekat, že se vstřícnost vládní strany vůči „smluvní“ opozici projeví na úrovni ministerských náměstků. Že by měla zasáhnout i ředitelé odborů? Anebo byl vtipován jediný ředitel? Za Církev československou evangelickou vyslovil její synodní senior Pavel Smetana durazně politování nad touto personální změnou, zatímco římskokatolická církev ji přijala mlčky.

To zase byla událost. Mírný spor mezi vedením divadla Na Zábřezí a Jednotou katolických tovaryšů o vlastnictví budovy. Média mu tovala náležitou pozornost. Opět skvělá příležitost ukázat hrabivé katolické prsty, sahající po kulturním klenotu. Je to však poněkud jednostranná optika. Jednota se hlásí k ideálům Kolpingova hnutí, sociální aktivitě církve z dob, kdy podobné iniciativy byly ještě v plenkách. Je pochopitelné, že charitativní činnost potřebuje materiální základy. Náhradní objekt nebo zisk z pronájmu budovy by umožnily realizaci některých projektů, třeba pomoc učňovské mládeži, která bude v době rostoucí nezaměstnanosti nanejvýš aktuální. Proto nebyla hysterická reakce na místě. Nešťastně zapůsobil i prezident, který se zřejmě cítil povinen vstoupit do děje jako umělec, s nímž je spojena nejslavnější kapitola existence divadla. - Je ovšem pravda, že církevní představitelé za osm let přispěli často svou neobratností k nevěrohodnému mediálnímu obrazu. V této kauze se však rozehrála citlivá struna emocí bez racionálního jádra.

Šeb

KARBIS

KARMEITÁNSKÁ DISTRIBUCE
zásluhová služba, Koleční 4, Praha 6
tel./fax: 02/24 31 60 29, 02/20 18 17 15
tel./fax: 02/20 18 17 21

C. S. Lewis

ZNÍČENÍ ČLOVĚKA

V tomto roce si připomínáme 100. výročí narození C. S. Lewise (+1963), myslitele, křesťana, profesora klasické anglické literatury a spisovatele, který vnesl do apologetiky křesťanství své doby čerstvého ducha. V této knize upozorňuje na nebezpečí zpočtybnosti základních morálních, společenských a lidských hodnot. Snaha nahradit je „lepšími“ či „rozumnějšími“ nutně vyústí ve zničení toho, co je nám jako lidským bytostem vlastní. Brož., 64 str., 69 Kč

Jean Olfredo

KE KOŘENŮM EVANGELIA

Videokazeta přibližující neopakovatelnou atmosféru Svaté země. Jean Olfredo, francouzský reportér, se nám síává průvodcem po místech Ježíšova působení. (Betlém, Nazaret, Tiberiada, Kána, Kafarnaum, hora Tábor, hora Blahoslavenství, Jericho a mnoho dalších). Video 35 minut, 195 Kč

„Křesťanská pomsta“ sudetských katolíků

Jmenování čestným kanovníkem nebývá událost historického významu, ale jedno takové je výjimkou. 27. září 1998 dostal toto poctu v litoměřické katedrále mons. prof. dr. Josef Rabas. Rodák z Žatce (1908) působil jako kněz a od r. 1937 sekretář biskupa Webera, oha byli v nemilosti nacistů. Přesto odešel do vyhnanství v Německo a sloužil tam věřícím, postupně i jako profesor teologie ve Würzburgu, a stále více pomáhal naší církvi za vlády komunistů. Přátelil se i s Josefem Zvěřinou.

Při slavnosti vyslovil poděkování litoměřickému biskupovi mons. Josefu Kouklovi jménem přítomných členů Ackermann-Gemeinde její dlouholetý zástupce v Praze P. Anton Otte:

„Otče biskupe, vážená kapitulo, dovolte, abych vyslovil dík a uznání za jmenování pana preláta prof. dr. Josefa Rabase čestným kanovníkem Kapituly sv. Štěpána v Litoměřicích. Toto jmenování znamená určité vyvrcholení snah našich církvi o smíření českého a německého národa po tragických dobách rozkozu. Tímto jmenováním jste vzali zpět do svých řad kněze vaší diecéze, který musel sdílet osud vyhnaných věřících a kněží německé národnosti z naší společné vlasti.“

Činím tak jménem Ackermann-Gemeinde. Jmenovali jste osobnost, která ztělesňuje cíle našeho společenství. Při svém vzniku v těžkých poválečných dobách si naše společenství dalo za úkol těšit, radit, pomáhat. Prelát Rabas takovým těšitelem, rádčem a pomocníkem byl. V krizových dobách vyvolaných německou okupací

stál po boku biskupa Webera, který se nedbaje nařízení nacistů nepřestal sloužit o jemů svěcené české diecézány.

Byl jím v poválečné době mezi vyhnanými v Německu, kde se zaslovoval hlavně o to, aby pocity krivdy, bezpráví, zklamání a trpkosti nepřerostly v nenávisť a pomstu.

A nakonec jím byl i v době komunistické perzekuce české církve, kterou sdílel téměř na vlastní kůži (jeho bratr Franz, člen kapucínského řádu, se stal obětí této perzekuce). Po dvanáct let pracoval v římské kanceláři Ackermann-Gemeinde, kde s velkým nasazením shromažďoval informace o situaci pronásledované církve v Československu. Tyto informace zodpovědně zpracovával a rozšiřoval po celém svobodném světě.

Ke smíření našich národů přispěl nemalou měrou hlavně svým historickým bádáním, osvětlováním dobových problémů a odkrýváním souvislostí, které nakonec vedly k tragickému rozchodu našich národů.

Milý kanovníku Rabasi, jsme na tebe hrdí, gratulujeme ti a radujeme se s tebou.“

Mezi gratulanty připomněl jeden z přítomných účastníků nevěřejného života katolické církve, jaké zásluhy měli sudetoněmečtí bratři a sestry ve více podporou nejen oprav kostelů u nás, ale i samizdatového tisku apod. Milióny marek k nám proudily nezištně z kapes krajanů německého jazyka, kteří zásadně nechťjeli vystupovat s čísly na veřejnost. Tím více si zaslouží naši vděčností za to, co se dá nazvat „křesťanskou pomstou“ v ryzím evangelijním smyslu.

om

Jak jsi jako inženýr ekonomie objevil své duchovní povolání?

Uslyšet tichý hlas zvoucí k následování nebylo těžké: vnímal jsem ho zřetelně v světých chvílích svého rozvíjejícího mládí na karmelitském gymnáziu, také vlivem vynikajícího profesora náboženství Jana Filipa. Největší překážkou, jak to bývá, jsem si byl já sám. Ekonomii a zvláště jazyky jsem na Vysoké škole obchodní studoval velmi rád. Jako venkovan jsem v hlavním městě poznával nový svět. Setkal jsem se s řadou osobností, jako byl dr. Josef Macek nebo prof. Václav Syrový, s nimiž se stýkám dodnes. Pokusil jsem se, našel jsem úspěchy, o to, čemu Američané říkají „spiritual bypassing“, tedy o duchovním obehnutí vlastního povolání, které jsem měl už tehdy přijmout a neměl je ignorovat. Jasně vnesla téměř třiletá vojenská služba na začátku padesátých let, po níž logicky následovalo tajné studium teologie, noviciát u želivských premonstrátů a přijetí nižších svěcení. Až po letech jsem nad vhodem do milánského dómu četl nápis: „Jen to je důležité, co je věčné.“

Jak se ti jako řeholníkovi žilo „pod zemí“?

Po dvou letech kaplanování v Hradci Králové, kdy jsme si se státním dozorem šli vzájemně na nervy, bylo těch víc než čtrnáct let bez „státního souhlasu“ oázou, poněmku-li výslechy, špehování, odposlechy a jiné kratochvíle. Výstavba pražského metra zřejmě bytostně potřebovala nás kněze jako skladníky, neboť – jak prohlásil jeden z vedoucích při mém nástupu – „farářů jsou dobří pracovníci: nekradnou.“ – A tak po osmi hodinách práce jsem po večerech sloužil v bytech mše, zpíval, o víkendech objížděl komunity řeholnic, pomáhal v disrupci katolického samizdatu, a celá dovolená padla na tajné duchovní obnovy a exercicie. Podávalo se zorganizoval i několikaleť malý kurs teologie, přednášky, besedy apod. I po letech oceňuji odvahu účastníků a sílu jejich víry. Mnoho jsem se od nich naučil.

Proč jsi se po osvobození neusadil v Želivě?

Vždy jsem se zajímal o rozhlas, a tak jsem začátkem prosince 1989 navštívil schůzi Občanského fóra na Vinohradské třídě a z pověření kardinála Tomáška požádal o zařazení nábožen-

Neuvěřitelné jubileum

V srpnu letošního roku oslavil 70. narozeniny P. ing. Miloslav Fiala, OPraem, první polistopadový tiskový mluvčí ČBK, zakladatel jejího Tiskového střediska, jehož je nyní ředitelem.

ských pořadů do vysílání. Redaktoři z OF souhlasili, a tak jsem jim začal dodávat krátké zprávy o činnosti církve a oni je začali do vysílání. V polovině prosince jsem – vyzbrojen osobním listem kardinála Tomáška – navštívil tehdejšího ředitele rozhlasu a předložil mu pětidílný návrh duchovních programů v ekumenickém pojetí, kde byly kromě zpravodajství i přenosy bohoslužeb, nauková řada, kontaktní pořady s posluchači aj. Ředitel na to řekl: „Ještě nikdy mi žádný kardinál nepsal... Tak

začnete vysílat.“ – V rozhlasu jsem působil rok a byl jsem tam rád. Po roce přesídlil do Prahy tehdejší českobudějovický biskup Miloslav Vlk, už tehdy předseda komise pro sdělovací prostředky při biskupské konferenci, a jejím jménem mě pověřil od 1. ledna 1991 funkcí jejího tiskového mluvčího.

Jak vznikalo Tiskové středisko ČBK?

Nejdříve bylo třeba sbírat zkušenosti. Zajel jsem do Vídně, kde jsem měl známé v rozhlasu, a ti mě uvedli do Kathpressu, do mediálního centra rakouských biskupů a na tisková pracoviště některých rakouských a německých diecézí. Naše technické vybavení bylo jednoduché: telefon s faxem, který nám někdo daroval. Zprvu jsem tam pracoval sám, později přibývali spolupracovníci, dostali jsme se i do Teletextu, hlásili se domáčí i zahraniční novináři.

K čemu je Tiskové středisko určeno a jaký má smysl?

V lidech přezívají zkrzeslené, v lepším případě nulové představy o víře a o jejím významu: totéž platí o církvi, v minulém období ze života společnosti vytěšňované. Prvotními adresáty našeho zpravodajství, které vydáváme denně, jsou profesionální redakce a novináři, kteří potřebují rychlé, spolehlivé a přesné zprávy z církevního světa, našeho i zahraničního. Šíříme je klasickou i elektronickou poštou. Proto jsme ve spojení s evropskými katolickými agenturami i s Ekumenickou radou církví. Pro informaci biskupů vydáváme denní přehledy našeho tisku, pokud uvádějí materiály týkající se církve a náboženství. Organizujeme tiskové konference, brifinky a besedy s novináři a jsme v kontaktu s redakcemi.

Stojí svět o křesťanské poselství a o pravdu o církvi?

Křesťanství je a zůstane pro svět pohoršením (skandalon). Z druhé strany moderní člověk Boha bytostně postrádá: sám je nehotový, neucelený a nervózní. Otokar Březina kdysi napsal: „Národ bez vyšší duchovní pravdy zahyne, i kdyby ho chránila armáda, policie, zákony, vojenské paky.“ Bez otevřeného dialogu, tedy i bez oboustranného toku pravdivých informací nelze dnes ve světě, který se stal globální vesnicí, tuto vyšší, nekonzumní duchovnost nabídnout.

Připravil Oto Mádr

Mám přítele

Mám přítele – ateistu. Obu vzájemně citíme své okruhy, které se proto překrývají nepříliš velkými plochami, ale i tak to přátelství stojí za to: lidé přece nejdříve jsou, a teprve potom někam jdou. A cestou se mohou přátelit. Takže nemáme spolu „světónázorové“ neshody – prostě proto, že se jim instinktivně vyhýbáme ve snaze nepromarnit z toho mála, co je lidem takto opatrným společného.

Nikdy jsem nevěděl a ani nezkoumal, proč můj přítel je ateista, na jakém že je to podloží, co ho takto zformovalo v někdy až příliš zatuhlý špaček tohoto dobrovolného sebevzdržení. A už ani nevím, jak se dá takto žít tvář v tvář času a nekonečnu. Avšak nečasto mně bylo dáno nahlédnout jakoby kukátkem do tohoto (pro mě už zapomenutého) bytí. Mám na mysli, aby se tak řeklo, *ideu* takového existence, ten *rah*, tu *metodu* v původním významu: *meta* (po) + *hodos* (cesta) = *methodos*, čili „po cestě“.

Vedli jsme řeč, která se nenápadně a záhlubně sločila k bodu, vůči němuž nebylo možno nepodat teistický komentář. Přítel mě s mírně nachýlenou hlavou vyslechl a děl: „To je ovšem tvůj názor. Já mám jiný. Všechno je věci názoru.“ – Tu mi svíto, tak silně, že jsem si zavzpomínal na svou vlastní dávny ateismus: ano, ateista si vytvoří (neboť jinak mu nelze žít), nebo přijme, nebo si nechá vsugerovat „názor“: z toho pak vybuduje jakési existenciální přednost, po kterém kráčí až k místu, kde je nutno prožít „názor“ odložit, proloupat, vyměnit nebo inovovat. Ateista takto jde, aniž by jen tušil, jak hluboká je pod tímto jeho předjatým mýstky a lůvkami *propast odlišnosti*. Ateista se takto posunuje, nezdá se po celý život, až k smrti. Vím, o čem mluvím, měl jsem takového bratra.

Když jsem pak odpovídal příteli replikou větu: „Dobře, připusíme, že jde o dva názory na tutéž věc, ale jejich odlišnost je tak velká, že jen jeden z nich může být ve shodě s pravdou“, byl můj protějšek rozmrzele zaskočen nepochopitelností toho, o čem mluvím. Vždyť přece jde jen o názory a víra je také pouhý názor! Tak co sem pletu jakousi „pravdu“? – Těžko v takové chvíli hovořit o daru víry, o filozofických předpokladech k ní, těžko operovat rozpětím mezi těmito dvěma oblastmi!

Rozdíl mezi věřícím a – zjednoduše si to – agnostikem je v tom, že věřící překonává pochybnosti hnutím rozumu a vůle vstříbe předpokládanému kladnému řešení, zatímco agnostik v pochybnostech dobrovolně (?) setrvává a víru považuje za pouhou jednu z mnoha slepých uliček – tak proč by do ní lezl? A věřící bývá tímto postojem uhranut výslovně, neznaje v danou chvíli jinou odpověď než argumentovat předmětem víry, což ovšem

inteligentní agnostik vnímá jako tautologii. A má pravdu: „Věřím, protože věřím a ty bys proto měl také věřit.“ To není argument.

Tento můj příspěvek je vlastně obrana filozofie. Nezdá se slyšitelná – v různých variacích –, že filozofie je pro věřícího víceméně zbytečná, že je to něco navíc, pouhý „stříbrný náter na zlatém pokladu“, a že je tedy vlastně jakousi luxusní překážkou. Ale to není pravda. Není to pravda pro chvíli a situaci, kdy před vámi stojí člověk, který není hloupý ani zlovolný, ale zatím pouze „není věřící“. Nemám na mysli toho, který – jak se říká – „hledá“. Mám na mysli toho, který „bydlí ve svých názorech“ – a to je na místě úplně jiný úhel pohledu.

Udělal jsem zkušenost, že ten, který „bydlí ve svých názorech“ (a který se v nich tudíž občas i nudí, netuší, že jeho nuda je jenom tlak duše ven z vlastní sevřenosti), se dá někdy i pozvat takřka na procházku „jinam“, i když se po ní vrátí „domů“. Vždy se vrací se změkčenou pochybností, „poznal, že poznat nelze“. A to je konstanta. To jsou potvrzené dveře, ostrá linka uprostřed mlh. Noetická objektivnost si vynutila své první vítězství: to, které nelze přehlédnout, z něhož se nelze vylihat. Jakýkoli závěr je svědectví o poznání – byl i mýlné poznání.

Ale budu konkrétnější. Úplně první krok je upozornit ateistického agnostika, že vlastně není žádným agnostikem: lpěním na svém negativistickém stanovisku sám odvrátí svou instanci poznatelnosti: „poznal, že poznat nelze“. A to je konstanta. To jsou potvrzené dveře, ostrá linka uprostřed mlh. Noetická objektivnost si vynutila své první vítězství: to, které nelze přehlédnout, z něhož se nelze vylihat. Jakýkoli závěr je svědectví o poznání – byl i mýlné poznání.

Když se tedy ten, kterého zde nazývám agnostikem, zakymácí tímto způsobem ve svém zakonzervovaném relativismu (tj. když poprvé „uvidí konturu“, „uslyší ohraničený tón“), je na místě upozornění, že celá ta mlhovina jeho subjektivního vesmíru je něčím nesená. Že má, resp. musí mít – objektivně – svého „nosiče“, a ten zase svého atd., až k fixaci pojmu nekonečna.

Třetí fází už je jen maličkost: přivést svého kolegu v dialog k uvědomění si, že „nekonečno“ není abstrakce, nýbrž abstrakci uchopená realita, v níž je vše obsaženo, již je všechno nesené (protože je nesen atomem, ten molekulou, ta makromolekulou, ta je nesená organismem, ten ekosystémem, ten Zemí, Země sluneční soustavou, ta vesmírem a – vesmír čí? Snad epikosem? Ale čím pak ten?...). Oproti každé struktuře vyznačující se hroustivostí, tendencí ke kolapsu, podmíněností, vázaností, je ono je-

díné, jež nelze vzít z žádného hlediska v pochybnost: nekonečno nelze vyčísnit, nahradit (čím?) ani zrušit (jak?). *Nemůže nebýt*. Nekonečno není bezobsažnost, jak nám nahlává naše skomírává představitelství, protože *ne má samo sebe*. A to je vždycky víc než vše, co se týká jakékoli uzavřenosti, tedy i uzavřenosti vesmíru našeho agnostika. Nekonečno je nehmátné, ale poznatelné znak Absolutna. To, co z Absolutna skutečně autonomně a autenticky poznáváme, je jeho nekonečnost, tj. nedotčenost jakoukoli determinací. Toto už není „názor“, ale onto-noetická shoda, čili konsonance myšlení a bytí (kterou v jiné historické situaci postuloval už Parmenides).

Pokud přítel-agnostik došel s námi až sem,

těžko se mu pak vrací do předchozího sklepení. Začíná mu být dobře venku na dvorku a tak trochu se i stydí za svou předešlou umanutost. Ale hlavně: „názory“ začínají vetšet a on na nich přestává lpět.

Toto není konstrukce, ale ověření zkušenosti. Neuvádím ji proto, abych se ztrapňoval úsilím nahradit působení Boží milosti metafyzikou, ale abych upozornil, že ontologie může dobře sloužit tomu hlavnímu: modlitbě. Tím, že „názory“ berou za své v počínajícím světle vidění skutečnosti. Ty názory, které svou lživostí byly tak velkou překážkou už jen prvotní úvaze o Bohu.

Výše řečené není návodem, ale výhledem. Jedním z mnoha. Blažej Juřena

– ateistu...

Co očekávám od plenárního sněmu

z farního života vyloučení, nebo je jim vnucena pasivní a jednostranná role naslouchajících, poučováných, přijímajících – bez jakékoli zpětné vazby.

Věřící slouží nanejvýš jako bezplatné pracovní síly při údržbě kostela a far, jinak představují pouze čísla ve statistice, nad jejichž klesajícím počtem si tu a tam některý z představitelů hierarchie posteskuje. O jejich duchovní, intelektuální a tvůrčí kvalitě, o schopnost, odbornost a nadšení, o dary srdce a ducha, zájem příliš není. Přestože Kodex kanonického práva obsahuje kanon 529 o povinnosti faráře osobně poznávat jemu svěřené farníky, ve skutečnosti zůstává jejich vzájemný vztah na technické a úřední úrovni. Neznají se a ani se nesetkávají věřící mezi sebou, nanejvýš několik známých chvilí postojí před kostelem, nebo si popovídají v soukromí u kávy, ale takhle žijí i nevěřící. Pokud přece jen vznikne nějaké sdělení, bývá obvykle uzavřené, nebo příliš vyhraněné podle nějakého tématu, věku, stavu. Spousta akcí probíhá utajeně, nikoho nenapadne dát oznámení na vývěsku.

Nedokážeme-li otevřeně komunikovat mezi sebou navzájem, přestože věříme v téhož Boha, jak chceme oslovit nevěřící? V současné církvi lze pozorovat mnoho nežádoucí, lhostejnosti, nevraživosti, rozříznutosti, nelásky. Boží věc, o níž by mělo jít v první řadě, se pak často ocitá na vedlejší koleji.

Na základě těchto zkušeností jsem vůči sněmu skeptická, ale o to větší význam přikládám modlitebním skupinám, které se mají za jeho průběhem modlit. Čím větší prostor dáme Duchu svatému a čím menší naši lidské slabosti, tím více můžeme od sněmu očekávat.

Kateřina Tetivová
Publicistka, absolventka laického studia na KTF UK

Duch svatý, vylitý ve svátosti, je živý zdroj a nevyčerpatelný pramen nadpřirozeného společenství, které shromažďuje věřící a spojuje je s Kristem i mezi sebou navzájem v jednotě Boží církve. Specifickým vyjádřením a uskutečněním tohoto církevního společenství je křesťanská rodina. Proto také můžeme a má být nazývána „domácí církví“.

(Familians consortio, odst. 21)

V návaznosti na učení koncilu (viz LG 11, AA 11) staví před nás apoštolská adhortace Jana Pavla II. *O úkolech křesťanské rodiny v dnešním světě* obraz rodiny jako domácí církve. Někoho možná překvapí, někdo před ním zustane bezradně stát. Moc se o něm nemluví. Jak tedy rozumět tomuto obrazu? A jak ho naplnit? Jaké jsou možné zdroje a možné formy duchovního života v rodině a vůbec života dnešní křesťanské rodiny v moderním světě?

Následující řádky by rády byly jedním z příspěvků k diskusi na toto téma. K diskusi, která se zatím – bohužel – příliš nevede. Myslim, že ke škodě věci.

Klasická představa duchovního života

Zamysleme se na úvod nad tím, co se dnes běžně považuje za hlavní zdroje a hlavní podoby duchovního života. Jednoduchá otázka, řeknete si asi. A hned vás napadne: účast na mši svaté, přijímání svátostí, modlitba. Možná ještě přidáte další: účast na společných modlitbách v kostele (ručenec, křížová cesta, májová pobožnost, večeradlo apod.), adorace, pouti, četba Písma, duchovní čtení, rozjímání. K podobám duchovního života bychom asi připojili ještě život v lásce a službu druhým. Takto vypadá naše představa duchovního života, jakýsi metr, podle něhož bezděky poměřujeme život svůj nebo i životy druhých.

Josef Zvěřina v jedné ze svých pronikavých statí upozornil, že takový typ zbožnosti vychází z řeholní spirituality, a uvedl odvážnou myšlenku, že je třeba objevit **spiritualitu křesťanu laika**. Toto tvrzení jsem si musel přečíst třikrát, než jsem ho pochopil. O to více jsem si potom uvědomil jeho hloubku. Dost jsem o něm přemýšlel a dnes jsem přesvědčen, že jde o jeden z klíčových momentů pro duchovní život člověka žijícího ve světě. Jestliže totiž takový muž nebo žena mají chodit do práce, budovat partnerské a rodinné vztahy, pečovat o děti, žít pro druhé, plnit řádně své stávající povinnosti, jak se dříve říkalo, pak nutně nemohou tomuto „metru“ náležitě dostát. Těžko mohou být každý den na mši, nemají tolik času na modlitbu a rozjímání, často jsou natolik uvázeni životem, že večer, kdy se poprvé naskytne chvíle ticha a klidu, a tedy příležitost k pomyslení na Boha, už je to nad jejich síly. Člověk, který je zvyklý hledat duchovní oporu a podněty tímto způsobem, se cítí vytrhaný a zklamaný, protože nemůže žít duchovním životem tak, jak by si přál. K tomu se připojí výčitky svědomí. Nabízejí se mu dvě krajní řešení: obě uniková, obě špatná. První představuje, schematicky řečeno, „útek od rodiny“ do kostela, druhé například „útek od víry“ do světa rodiny a práce. Třetí možností pak je život v neustálém vnitřním napětí, v nejistotě a s výčitkami svědomí.

Když děti jeden rok onemocní na Želvěň čtvrtek, druhý rok na Velký pátek a potřeby je celé Velikonoce nemocná maminka, snadno člověka napadne, jestli mu to Bůh nedělá naschvát. Takové období v životě člověka trvá často deset i více let. Opravdu je člověk na tuto dobu odsouzen k jakémusi „duchovnímu životu“? Jistě ne. Jsem proto přesvědčen, že duchovní život křesťanu laika nemůže a nemá být jen jakousi „domocinou“ duchovního života kněží a řeholníků, ale že spiritualita laika,

zvláště pak manželů a rodičů (nejen!) má své specifické a plnohodnotné zdroje. Na některé z nich bych chtěl nyní poukázat, aniž bych měl v úmyslu sebeeméně snížit ony klasické zdroje duchovního života, o nichž byla řeč dříve.

Specifické zdroje duchovního života manželů a rodičů

Na prvním místě uvedeme onu závažnou skutečnost, že manželství, tedy vrcholná podoba vztahu mezi lidmi, je obrazem vztahu mezi Bohem a Božím lidem, mezi Kristem a církví. Čteme to jasně na mnoha místech Písma, které přirovnává Kristův vztah k církvi ke vztahu muže a ženy v manželství, a naopak vztah muže k ženě srovnává s Kristovým vztahem k církvi. Každý, kdo žije v manželství, tak vlastně žije ve vztahu, který je **znamenním vztahu Krista a církve**. Život v manželství je také v jistém smyslu obrazem života Boží Trojice, a to krásně uvádí pokonečnický dokument *Mulieris dignitatem* (O důstojnosti ženy). Manželství je vznešené a plnohodnotné povolání od Boha. Vstupní branou k němu je **svátost manželství**. Ta může být **velkým zdrojem pozhřebání**. Iniciační svátostí (manželství stejně jako křest, birmování a kněžství) nejsou jednorázovou, ale trvalou záležitostí a mají být „pramenem vyvěrajícím do života věčného“ (J 4,14). Svátost křtu, kterou jsme přijali na počátku křesťanského života, a svátost birmování, kterou jsme přijali na počátku křesťanské dospělosti, mají a chtějí být pramenem milosti do našeho života. Můžeme z nich čerpat pro celý svůj život. Právě tak svátost manželství nám může a má být celoživotní oporou v životě podle našeho povolání. Měli bychom se pečlivě starat o tento pramen, aby nevyschl ani se nezanесl. K tomu mohou posloužit duchovní obnovy, proto nám matka církve nabízí každoroční obnovu svátosti křtu (jako vyvěrajícím osobního prožití Velikonoce), birmování (to Letnicích) a svátosti manželství (při svátku Svaté rodiny).

Život v manželství a v rodině je životem ve vztazích. Učí nás komunikaci, prohlubuje v nás naslouchání, odevzdávání se druhému, obětavost. Může tak být velkou školou života, díky níž se stáváme vnímavými pro druhé i pro Boha. Takový život je pak **cestou k naplnění života podle Boží vůle**. Jsem přesvědčen, že cokoliv, co člověk žije v souladu s ní, je vždy spojeno také s Božím požehnáním a milostí.

Jistě jsou dále velkým zdrojem pozhřebání dětí, a to hned z několika hledisek. Děti jsou školou života v Bohu. Jan Pavel II. se vyslovuje, že „dospělí se musí Božími cestami učit

od dětí“ (z poselství k Světovému dni míru). Také nás hned napadne výrok: „Nebudete-li jako děti, nevejete do království nebeského“ (Mt 18,3).

Říká se, že celibát muže být – mimo jiné – znamením pro svět. Není dnes právě takovým znamením také **rodina s několika dětmi**? Jan Pavel II. mluví o protikladu civilizace smrti a civilizace života. Myslím, že právě rodiny s dětmi jsou v dnešní sobecké, atomizované a bezděčné době velkým znamením. Zdrázněme hned, že rozhodnutí mít několik dětí je spojeno s velkými obtížemi a že je to velká oběť. Požaduje zřeknutí se vlastního způsobu života, mnoha zájmů a mnoha dobrých věcí. Noční vstávání k dětem, permanentní nevyspání, starosti, zodpovědnost, jednotvárný koloběh života bez možnosti změny či vydechnutí – to vše představuje velkou oběť, jistě smysluplnou a Bohu milou, a proto vedoucí k Bohu, ne od Boha. „Kdo přijme jedno takové dítě ve jménu mém, přijímá mne“ (Mt 18,5).

Zajímavé paralely mají v manželském životě i **evangelní rady**. Rozhodnutí pro několik dětí, zvláště pokud jim oba rodiče také chtějí věnovat dostatek svého času, představuje v dnešní době u nás automaticky život v **chudobě**, která je podle mne nejméně srovnatelná s chudobou řeholnické komunity. (Pokud vidím řeholníky v autě, nejezdí škodovkami patnáct

bídku. Cesta se začíná proslapávat už při vytváření vztahu mezi manželi – před svatbou i po ní. Zkušenost společné modlitby, duchovní jednoty a sdílení ve víře je mocným základem pro budoucí společenství rodiny. Kdo zakouší, jak silným prožitkem je společná modlitba s partnerem, ten bude usilovat přenést tuto zkušenost do rodiny. Kdo proseděl dlouhé hodiny nad Písmem a zná jeho moc, ten přemýšlí nad tím, jak s ním seznamovat své děti a jak vzájemně sdílet ve své zkušenosti s posobením Božího slova v životě člověka. Kdo se sám snaží být otevřený pro druhé, ten bude usilovat o to, aby i jeho rodina byla duchovně otevřená a snažila se být světlem a solí pro své okolí.

Každý z nás je už ve křtu povolán ke kněžské, prorocké a pastýřské službě. Jen pomalu to objevujeme, jen málo uvažujeme o tom, jak tomuto poslání dostát. Pro dospělého člověka žijícího v manželství je toto povolání dovršené birmováním a konkretizováno svátostí manželství. Otce i matka mohou a mají tyto služby uskutečňovat vůči sobě navzájem a vůči svým dětem. Ve společné modlitbě, v hlásání o Bohu, ve službě. Ve vytvoření opravdového domova pro všechny. Rodiče jsou těmi, kdo toto společenství rodiny zakládají, a každý se pak na něm podílí svým dílem. Rodiče by si neměli myslet, že děti „naučí náboženství“ někdo jiný, ale měli by sami svědčit dětem o své víře, a to nejen slovy, ale životem a také tím, že z rodiny vytvoří skutečné společenství víry a života. Hledáme, jak se s dětmi modlit, jak jim povídat o Bohu a o své víře i svých pochybnostech, jak spolu číst Písmo, jak společně slavit v rodině křesťanské i rodinné svátky, jak dětem zheňnat. Připomeňme, že nový *Benedikcionál* (kniha zheňnutí) uvádí i liturgickou formu některých zheňnutí, která uděluje právě rodiče svým dětem: *rodičovské požehnání* a *rodičovské požehnání před důležitým životním krokem dítěte*. (Tato zheňnutí a další modlitby naleznete i v knížce *Rodina se modlí*.) Stojí za to se v každé rodině zamyslet nad formami, které vyhovují právě jí – láska je přece vynalézavá.

Živá rodina je fungující buňkou církve, důležitou součástí jejího organismu. Rodina od společenství církve jistě hodně přijímá – ale také mu jistě může hodně nabídnout. Nejen až jednou tím, že z ní vyrůstou noví dospělí členové církve, ale právě nyní. Rodina je totiž podle mne **potenciálním zdrojem pozhřebání pro své okolí a pro farost**. Řeholní komunity jsou si dobře vědomy, že jejich starí a nemocní členové jsou jejich pokladem. Nejsou tak trochu pokladem církve a farosty právě i rodiny s dětmi? Víme přece, jaký je rozdíl mezi kostelem s několika starými babičkami a kostelem, kam chodí rodiny. Rodiny jako přirozená společenství se tak mohou stát ohnisky pro vytváření společenství v církvi – a to je další důležitá výzva koncilu pro církve.

Rodina jako domácí církev

Rodiny s dětmi by bylo potřeba v životě církve začlenit na místo, které jim náleží. Jsou místem, kde se rodí noví lidé a noví křesťané, místem prvotního a nejdůležitějšího předávání víry a místem vytváření vztahu. Jsou prvotním a přirozeným společenstvím. Mají být i společenstvím víry, lásky a naděje, společenstvím plného křesťanského života ve všech jeho dimenzích, společenstvím, kde žije Kristus. Matka, živou **buňkou církve**. Tedy, jak říká církev na koncilu a po něm, **domácí církví**.

Zejména rodiče mají odpovědnost za to, aby rodina byla i ohniskem víry, lásky a naděje. Tady ale přece nejde jen o povinnost, ale mnohem spíše o právo, výsadu a velkou na-

hodu. Cesta se začíná proslapávat už při vytváření vztahu mezi manželi – před svatbou i po ní. Zkušenost společné modlitby, duchovní jednoty a sdílení ve víře je mocným základem pro budoucí společenství rodiny. Kdo zakouší, jak silným prožitkem je společná modlitba s partnerem, ten bude usilovat přenést tuto zkušenost do rodiny. Kdo proseděl dlouhé hodiny nad Písmem a zná jeho moc, ten přemýšlí nad tím, jak s ním seznamovat své děti a jak vzájemně sdílet ve své zkušenosti s posobením Božího slova v životě člověka. Kdo se sám snaží být otevřený pro druhé, ten bude usilovat o to, aby i jeho rodina byla duchovně otevřená a snažila se být světlem a solí pro své okolí.

Po II. vatikánském koncilu je rodina v popředí zájmu církve – žel, zatím spíše jen teoreticky. Ale i to může být pro rodiny velkým povzbuzením a výzvou. Rodina je místem, kde se má protínat praktický každodenní život lidí s jejich vírou a duchovním životem, a to tak, aby se stal jediným křesťanským životem. Rodina se tak stává malým společenstvím víry, kde mohou všichni, kdo jej tvoří (i dospělí!), nejen dávat, ale i přijímat. Místem zakotvení jejich srdce. K tomu nás Bůh prosřednictvím svého slova a učení církve vyzývá. Není to lákavý program?

Jaromír Matena

Snímky Jaroslav Hodtk

Repro archiv

Edita Steinová jako filozofka

II. října byla svatořečena bl. Terezie Benedikta od Kříže – Edita Steinová

– bezprostřední žákyní Edmunda Husserla. Přijala za svou jeho fenomenologickou metodu: způsob poznání, kterým lze pronikat k podstatám věcí ne prostřednictvím pouhé smyslovosti nebo racionality, ale (a v tom spočívá Husserlov inspirovaný objev) intuitivním vnímáním „čistého“ vědomí, které je metodicky osvozeno od jakýchkoli nereflektovaných předpokladů, naivně uplatňovaných ve všech ostatních způsobech lidského poznání. Tento velmi subtilní a složitý filozofický přístup ke skutečnosti, jenž se – v nejvládnější linii novověkého filozofování – propouští k té objektivitě, na jejíž půdě jsme schopni vědět o všech svých subjektivních východištích, a proto pravdivě poznáváme, byl pro Editu Steinovou mimo jiné i náročné základní školou duchovního života.

Její samostatné filozofování začíná zkrát v její disertační práci K pro-

blému veitění. Klade v ní otázku, která je pro husserlovskou perspektivu egologického filozofování spíše mezní: otázku po zkušenostním poznání druhého člověka a jeho vnitřních prožitků. Propracovává se tím programově – ve vyjádřené distanci vůči přístupu přírodních věd – do kontextu personalistického myšlení. V jeho rámci charakterizuje veitění jako nikoli psychologický, ale duchovní akt. Fyzicky nezprostředkované osobní vztahy klade nakonec do významových souvislostí s náboženstvím.

Zhruba v této linii – postupně obohacené problematikou společenství, společností a státu – psala Edita Steinová ještě několik let. Ale postupně se jako křesťanská filozofka rozhodla zprostředkovat mezi moderní filozofií a tradičními filozofickými koncepcemi křesťanské víry. Zeela zřetelně to vyjádřila svou statí ve sborníku k Husserlovým sedmde-

satnam (v roce 1929), kterou nazvala Husserlova fenomenologie a filozofie svatého Tomáše Akvinského. Na základě vytčení konkrétních styčných bodů myšlení obou autorů dospěla k závěru, že dialog mezi nimi je možný.

Sama se však postupně přiklonila k tomismu, protože ve fenomenologii nespokořovala – na rozdíl od některých jiných katolických filozofů (Schelera, Wusta, von Hildebranda, Guardiniho a dalších) – dostatečnou metodologickou základnu k rozpracování otázky po Bohu. Roku 1934, několik měsíců po svém vstupu do kláštera, byla představenou vyvolána, aby svá tomistická studia shrnula do většího díla. Tento spis nese název Konečně a věčné bytí. Steinová se v něm vyrovnává s tematizací bytí v rámech Heideggerovy díla a znovu uplatňuje svou koncepci „philosophia perennis“ jako trvalého dialogu mezi starým a novým myš-

lením. „Je prokazatelné, že také moderní filozofie se v zásadě zabývá pravým bytím a prokázala otázce po bytí cenné služby“, píše Steinová (Endliches und Ewiges Sein, s. 484). Ve své vlastní ontologické syntéze vychází z Tomáše Akvinského, blíží se však i hlavním liniím augustinovské metafyziky a v problematice jednotlivého jsoucna se inspirovala naukou Dunse Scota. Na jejím díle bývá oceňována zejména jeho harmonizující síla.

Nedlouho před svou deportací do koncentračního tábora se u příležitosti čtyřicetého výročí narození Jana od Kříže zabývá mystickým teologem nejprve Dionýsiem Arcopagity a pak i samotného Jana. Znovu se propouští k vlastní koncepci lidské osoby a její cesty k Bohu. Fenomenologické filozofování tu však dostává už radikálně prohloubený, mystický smysl.

Jolana Poláková

Ani dvě generace po ukončení temného a krvavého dramatu, který začal před více jak 60 lety – 17. července 1936 – v Tetuanu (v tehdy španělské, dnes marocké) posádce, nejsou ještě všechny rány občanské války zahojeny. Kolem 500 000 lidí přišlo v občanské válce v letech 1936 až 1939 o život. V přímých bojových akcích bylo usmrceno „jen“ 150 000 lidí, zdaleka největší počet zahynul za frontami. Ke každodenním scénám patřily popravy bez soudu, noční masové exekuce a politické vraždy.

Mnoho současných historiků, zejména v zahraničí, klade katolické církvi španělskou ještě dnes za vinu, že její oficiální představitelé – až na několik výjimek, například v Baskicku – stáli rozhodně na „nacionální“ straně, tzn. na straně caudilla Francisca Franka (jenž ostatně pocházel ze židovské rodiny). Mohla však španělská církev jednat jinak? Antiklerikální teror na vládní straně si vyžádal hekatomby obětí: 12 diecézních biskupů zahynulo mučednickou smrtí, pro svůj úřad bylo usmrceno ne méně než 4184 katolických diecézních kněží. V barbastroské diecézi zahynulo 123 ze 140 farářů, v leridské diecézi 270 ze 410 a v toledské arcidiecézi 286 ze 600. Řeholní duchovní oplakávali 2365 obětí, mezi nimi některé sotva osmnáctileté novice. Největší byly postíženy tyto řeholní řády: klaretini (259 mrtvých), františkáni (226 mrtvých), piaristé (204 mrtvých), maristé (176 mrtvých), školští bratři (165 mrtvých), augustiniáni eremité (155 mrtvých), dominikáni (132 mrtvých) a jezuité (144 mrtvých). Počet zavražděných řeholníků činil 283. Zničeno bylo na 20 000 chrámů a celná umělecká díla mezinárodního významu se stala kořistí plamenu, které rozpoutali anarchističtí, socialističtí a radikálně liberální horlivci.

Odkud se vzala ta nenávisť? Antiklerikalismus – částečně v podobě občansko-liberální, částečně anarchické, později i marxistické – byl příznačný pro všechny latinské země již v 19. století a zůstal takový i hluboko do 20. století. Jeho obrazy se sobě podobaly v Itálii a Francii, v Portugalsku a Mexiku. Zvláště tvrdě ale konflikt zůstal na iberském poloostrově, nejprve duchovně a světonázorově politický, který se potom v občanské válce měl proměnit v krvavou pochodň. „Obě španělska“ – jednak tradičně katolické, jednak „osvěcensko-liberální“ – stala nesmiřitelně proti sobě. Vedoucí intelektuální vrstva „osvěcensko-liberálního“ španělska se nespokojila s vágním agnosticismem, mnozí z jejich exponentů převzali závazek radikálního nepřátelství vůči církvi a zničení katolické církve, kterou považovali za arcinepřítelkyni, mělo pro ně charakter programní.

Rovněž „zástupná válka“

Po vyhlášení Druhé republiky 14. dubna 1931 byl nastolen tvrdý antiklerikální kurs a anarchické, levicové socialistické i jiné seskupení usoudila, že nadešla hodina, kdy budou moci použít cíleného teroru proti církevním osobám a zařízením. Přesto představitelé církve španělským katolíkům nejprve doporučili „respekt a poslušnost vůči řádným zákonným orgánům a spolupráci v těch záležitostech, jejichž cílem je všeobecné dobro a společenský mír“. Z voleb 16. února 1936 potom vzešla jako vítěz Lidová fronta (Frente popular), v níž se spojily všechny levicové strany. Došlo pak k rychlému vyostření, vláda nebyla brzy schopna a snad ani také nechtěla udržet násilí pod kontrolou a první měsíce po vítězství „Lidové fronty“ byly zapáleny desítky kostelů.

17. července 1936 mladý generál Francisco Franco, stoupenec Falange Española (španělské falangy), založené Josém Antoniem Primo de Riverem, převzal v Tetuanu (nyní v Maroku) vedení v násilném, na dálku naplánovaném převratu. Se severofrickými vojskými oddíly se přepravil do Andalusi, kde už povstala část armády proti madridské vládě. Co pro jedny bylo zavržením pučem, to pro druhé představovalo Azimien-to Nacional (národní povstání).

V srpnu byla občanská válka v plném proudu. Současně to však byla i „zástupná válka“, generální zkouška pro 2. světovou válku, jež měla vypuknout několik měsíců po skončení španělské občanské války. Na Frankově straně zasáhli do boju nejprve Mussolini a potom i Hitler (Legion Condor). „Vlady Lidové fronty“ podporovali dobrovolníci z celého světa (tzn. interbrigadisté), ale také mladý Sovětský svaz pod vedením Stalina. Nado měla španělská občanská válka pro svět intelektuální Evropy a Severní Ameriky v 30. letech úlohu, jaká měla v 90. letech,

Válka REPUBLIKÁNŮ A NACIONALISTŮ o Španělsko

Obr. nahoře vlevo: Juan Negrín, republikánský ministr financí, od r. 1937 premiér; obr. nahoře vpravo: Manuel Azaña, prezident republikánského Španělska 1936–39. Obr. dole: Francisco Franco, od 1. 10. 1936 v čele povstalecké vlády, vůdce Falangy.

i když v menším rozměru, případnou hosenek válce a obloženému Sarajevu: Daleká kompromisu všedního života nabízelá příležitost k bezpodmínečné angažovanosti v boji, v němž se zdálo být dobro a zlo zřetelně od sebe odděleno.

Bojový antiklerikalismus jako pojítka

Směšování občanské války se „zástupnou válkou“ a s intelektuálním konfliktem dodnes mnohým zastírá to, že už vítězství „Lidové fronty“ z února 1936 v sobě neslo zárodek exploze. Levicové strany byly mezi sebou navzájem vášnivě znesvářeny a téměř jediným tmelem, jenž je spojoval, byl bojový antiklerikalismus. Proto také nová vláda uvolnila cestu útoků na církev, jenž už v sobě nesl znamení organizovaného pronásledování. Nekontrolované násilí se stupňovalo, v obcích propukala insecenovaná „povstání lidu“. Vůdce nacionálního bloku, José Calvo Sotello, shrnul v parlamentě smutnou bilanci událostí během šesti týdnů vlády Lidové fronty od 16. února do 2. dubna 1936 takto: 74 mrtvých; 199 přepadení; z toho 36 v kostelích; 178 založených požárů, přičemž 106 chrámů leželo popelem.

O několik měsíců později, v noci na 13. července, byl sám Calvo Sotello policisty zavražděn. Tak byla připravena půda k povstání armády a pravice, k němuž došlo čtyři dny nato. Dva tábory – republikáni a nacionalisté – stály nesmiřitelně proti sobě a na území španělska zřídily pásma své vlády, v nichž protivník nemohl očekávat žádnou milost.

Symbolické dění

Občanská válka se v očích mnoha lidí stala symbolickým děním. Jedním šlo o hájení víry a „nepovinných statků“ španělského národa, pro druhé to bylo definitivní zúčtování s církví jako zapřísáhlou „nepřítelkyní“ svobody a pokroku. V té části země, jež zůstala pod kontrolou republikánské vlády, nastala pro mnoho biskupů, kněží a katolických laiků hodina mučednictví. Tak vnikli 20. července 1936 do semináře klaretinu v Barbastu ozbrojenci a zatkli 60 přítomných řeholníků a noviců, 51 z nich – téměř všem pod 25 let – bylo v posledních dnech července a prvních dnech srpna popraveno republikánskými popravčími četami. Papež Jan Pavel II. prohlásil 51 mučedníků z Barbastu 25. října 1992 za blahoslavené, zástupce za ostatní mučedníky občanské války.

Abyste přežili, nezbyvalo duchovním, než aby se ponořili do podzemí. Na druhé straně však byl osud, který čekal republikánské polníky, intelektuály a odhodlané vůdce v nacionalistickém sektoru, zcela srovnatelný s osudem kněží v republikánské zóně. Mimo to náboženské pronásledování neexistovalo jen v republikánském sektoru, nýbrž i v Baskicku, ovládaném Frankovou armádou. Četní členové tamějšího duchovenstva padli za obětí útlaču. Baskové totiž vsadili na republikánskou kartu přející autonomii, zatímco Franco prosazoval tuhou „kastilský“ centralismus.

Obrat přinesl pád Barcelony

V rozsáhlé míře patová situace občanské války se změnila ofenzivou nacionalistů počátkem roku 1938. Velké části republikánské bašty Katalánska (také tedy jako v Baskicku hrál velkou úlohu moment autonomie) padly do rukou „generalissima“. Barcelona byla obklíčena. Vyhladovělé a vyčerpané město – v němž za obléhání došlo k rozhořčeným sporům mezi anarchosyndikalisty a komunisty – konečně 26. ledna 1939 kapitulovalo. Tím se stal osud Madridu už jen otázkou času. 1. dubna došlo k jeho kapitulaci a již 27. února 1939 uznala Frankovu vládu diplomaticky také Velká Británie.

Pro převážnou většinu španělských katolíků znamenalo Francovo vítězství triumf těch sil, které chtěly hájit hodnoty a zásady katolické církve. V období po občanské válce však církev usilovala o uvolnění z mocného sevření státem. Katolická církev se dokonce stala největší překážkou pro vedení panujícího „nacionálního hnutí“, jež převzalo lecos z ideologie italského fašismu, ale i německého nacionálního socialismu. Při obnově země a ve správě místních a regionálních zájmů se církev dostávala často do konfliktu s kontrolními nároky falangy v oblasti sociální a společenské.

Nakonec to byli kněží, řeholní osoby a katolicky formovaní laici, kteří promysleli model mírového přechodu k demokracii a poskytl ho mladému bourbonskému princovi, přivedenému do země, aby jako král Juan Carlos I. ve spolupráci s politiky všech táborů uskutečnil zdánlivě akcí nenásilného přechodu od diktatury k demokracii.

Franz Morawitz

Přeložil: M. Kratochvíl

KULTURA, UMĚNÍ, RECENZE

Repro archiv

Temnota, NEBO

nová metodologie?

Nevím, jak dnes vypadají školní učebnice dějepisu, doufám však, že osvětská teorie celkového hodnocení středověku jako něčeho „temného“, zpátečnického a nevzdělaného je již opuštěna. Přesto v myslích mnoha lidí podobné předsudky stále přezívají. S tím souvisí i pokusy paušálně posuzovat problematiku dějinné události středověku, jakými jsou například křížové výpravy, inkvizice apod. Pokud se tak v minulosti dělo ve jménu určité ideologie, budiž, ale někdy mě překvapuje, že se s takovýmto přístupem lze setkat i v současnosti – dokonce i v odborných kruzích. Není v tom přece jen trochu té pýchy „civilizovaných“ lidí 20. století, kteří přece již všechno chápou a všemu rozumí? Vznik postmoderní kultury a filosofie, nedůvěra v dosavadní hodnoty, odhalování významu i jiných kultur, než je ta naše euroamerická, vnímání hrůz válek ve století pokroku a vědy, nám naznačují, že i na poli historické metodologie a filosofie dějin je možný určitý přesun a změna dosavadních stanovisek a pohledu.

Otevírání se západní Evropě, její kultuře, vědě a umění, k nám s jistým zpožděním přináší i díla významných historiků, v nichž je, podle mého mínění, patrné úsilí ne již jednostranně a černobíle posuzovat dějinné události, ale spíše je osvětlovat v jejich časovém, prostorovém a kulturním kontextu a chápat na-

prostou jedinečnost a odlišnost každého úseku dějin lidska v sobě samém.

V tomto směru patří velké zásluhy o nové a hlubší poznávání středověkých dějin francouzské historické škole *Annales*. Jeden z jejích zakladatelů Marc Bloch již v první polovině tohoto století přišel s novou metodologií historické práce, v níž důležitou roli hrál pojem *mentalita*. Nelze ji slučovat s filozofií ani s politickou ideologií, jde spíše o myšlenkový a hodnotový svět lidí různých společenských vrstev v různých obdobích dějin, který se v mnoha směrech liší od toho našeho současného. Právě studium mentalit, odhalení jejich specifik a odlišností, tak umožňuje hlouběji pochopit a lépe vysvětlit nejvíce asi ty dějinné skutečnosti, kterým z pohledu nás, lidí moderní doby, nerozumíme.

K francouzské historické škole *Annales* patří i mediálnísta Georges Duby. Kromě řady jiných je i autorem knihy *Neděle u Bouvines* – 27. července 1214, která se v českém překladu mohla již v uplynulém roce dostat k našim rukám. Asi jen sečtenější čtenář anebo odborný historik bude vědět, že ve válečném střetu, o němž vypovídá titul, se spolu utkala vojska francouzského krále Filipa II. Augusta a německého krále Oty IV. Podle názvu knihy by se snad leckdo mohl zarazit a pomyslet si, že jejím obsahem je asi popis bitvy, jejich

hlavních aktérů, okolností, příčin a důsledků. V první části svého díla se Duby skutečně zabývá tímto popisem a vychází přitom z velmi kvalitní kritiky pramenů. Nesleduje však jen takovýto úzce popisný cíl. Druhá, nejobsaženější část knihy – „Komentář“ – má pro českého čtenáře o středověké dějiny nepochybně větší význam. Duby zde dává bitvu u Bouvines do širších souvislostí – zkoumá mentalitu středověkých lidí různých vrstev, analyzuje jejich myšlení a hodnoty a využívá přitom velmi široký rejstřík pramenů. A právě vysvětlením vztahu lidí počátku 13. století ke skutečnosti, jako je válka, mír, bitva nebo vítězství dává čtenáři možnost hlouběji pochopit a proniknout do středověkého světa. Poslední část knihy – „Legenda“ – pak zkoumá rovněž zajímavou látku. Totiž jak se bitva u Bouvines stala mýtem, jak byla v různých obdobích francouzských dějin interpretována a podávána ve jménu určité ideologie, národa či společenské skupiny, což není nepodobné naší domácí zkušenosti.

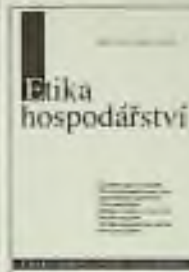
Ať už jsou tedy naše názory na dobu středověku jakékoliv, Dubyho kniha může vnést do jeho „temnoty“ trochu více jasu a poznání.

Georges DUBY: *Neděle u Bouvines*
– 27. července 1214, Argo, Praha 1997
Radim T. Černušák, OP

Repro archiv

Etika hospodářství

Ekonomika, hospodářství, finance, daň. To jsou slova, která slyšíme z úst politiků a komentátorů každý den. Skývá se za nimi problematika navýšení důležitosti pro naše peněženky, možnosti pracovní realizace i svědomí. Na rozdíl od několika minulých let, kdy vládnoucí politici nezdídko považovali etic-

ký rozměr hospodářství za záležitost levicových živlů, jsme dnes svědky horování pro čisté ruce, sociální spravedlnost a boj proti „tunelování“. Při vši retorice se ale nezdá, že by tato hesla byla podložena skutečně ujasněnou etickou koncepcí. Fungování demokratického systému a volného trhu však s morálkou zúčastněných stojí a padá. Etické otázky spojené s tematikou hospodářství jsou tedy navýsost aktuální a měly by oslovit většinu z nás. Pomoci nám může kniha *Bruno Molitor* vydaná nedávno Českou křesťanskou akademií. Co o této knize lze říci?

Nejprve je třeba pochválit tematické členění knihy, které je učebnicově přehledné. Autor se nejprve zabývá obecnými otázkami etiky, jako jsou normy, jejich legitimita, zdůvodnění apod. Poté probírá problémové okruhy samotného tržního hospodářství jak ze strany podnikatele, tak z hlediska zaměstnance a odhru a otázky sociální a rozvojové pomoci. Grafická úprava, bohatý poznámkový aparát i řada uváděných praktických příkladů podporují srozumitelnost textu a činí knihu přístupnou i širokému okruhu neobdobné veřejnosti.

Sympatický na řešení některých konkrétních etických otázek je autorův náhled a sledování problematiky v širších souvislostech. Zcela vědomě a programově totiž odmítá bezhlavě aplikovat své „krásné“ teze bez ohledu na následky, jak jsme toho u jiných myslitelů často svědky. Naopak, všimá si vlivu určitého rozhodování a jednání na samotné hospodářství a tím i na zúčastněné osoby a skupiny. Důsledky každého jednání (ať už jsou z rozumného důvodu pouze předpokládány, nebo jsou ze zkušenosti již známé) musí být ke zpětnému zhodnocení a kritické reflexi zvoleného řešení. Právě absence nebo redukce tohoto postupu je často slabinou levicově orientovaných myslitelů a politiků. Klasickým případem může být politika rozvoje pomocí chudým zemím. Intenzivní tok peněz, „ze severu k jihu“ posilující jakoukoliv skutečnou rozvojovou koncepci a sloužící pouze k tomu, aby byl projedán (výjma jednorázových humanitárních akcí např. při živelných katastrofách), vede v důsledku pouze k prohlubování rozporu mezi bohatým Severem a chudým Jihem a působí podobným demotivujícím dojmem jako neúměrně vysoké sociální dávky pro nezaměstnané. Bylo by však omylem představit si autora jako zarytého zastávce ničím nekontrolovaného a nespoutaného trhu. Například v otázce regulace monopolů se jednoznačně staví pro administrativní supervizi, protože antimonopolní opatření nejsou proti svobodě a otevřenosti, ale naopak ochranou konkurenčního prostředí vlastně svobodné podnikání a trh umozňují.

Zmínil jsem už autorův komplexní pohled na etiku a hospodářství, který brání „páchání“ dohřechů skutku bez ohledu na následky. Samotné pojetí etiky však vyžaduje určitou kritickou poznámku. Způsob vyvozování a objasňování etických závěrů se totiž blíží jakémusi pozitivistickému extrému. Poměrování zvoleného postupu řešení praktických výsledků je, jak už bylo řečeno, nutné a dobré, ale empirie nemůže být jediným zdrojem morálky. Nechci autorovi křivdit, ale zda se mi, že se právě tomuto postoji přibližuje. On sám si to konečně uvědomuje – už v předmluvě totiž uvádí: „Paradigma, jež je základem pro všechny následující kapitoly včlenované dílem oborům, není takové, že by etické maximy zvenku aplikovalo na hospodářské chování. To, co je na normách potřeba zdůvodnit a prosadit, je spíše odvozeno od podstaty společenského hospodářství, od stanovování jeho cílu a funkčních požadavků. Fakt, že přitom lze s úspěchem využívat analytických prostředků, jejichž domov je v hospodářské vědě, nezpůsobí dostojnosti morálky žádnou újmu. A již vůbec není na místě výtky – kterou jako bych už slyšel – že je to „imperialismus“ hospodářské vědy.“ Nejde mi o obhajobu „zhrzené“ etiky, proti které se autor oprávněně brání. Spíše o to, že „stanovení cílu a funkčních požadavků“ je nutné pouze části řešení etického problému. Vedle zmíněného cíle je třeba vzít v úvahu i etickou hodnotu vlastního postupu (objekt) a použité prostředky.

Přestože kniha v některých bodech lehce zastará (politicko-ekonomický konflikt Východ – Západ je věcí minulosti, problematika rozvojových zemí se také posunula do odlišné polohy), lze ji doporučit všem zájemcům o srozumitelné a solidní uvedení do oblasti etiky hospodářství a sociální problematiky.

Bruno MOLITOR, *Etika hospodářství*, ČKA, Praha 1998
Tomáš Machula

MALÝ
PRŮVODCE
PO
KŘESŤANSKÉ

IKONOGRAFII

Kosmos, nebe a země II

Nebe jakožto prostor mimo tento svět není v křesťanské tradici nijak přesně definováno. Představy o něm úzce souvisí s představami o podobě světa a kosmu. Zdá se, že křesťané při vytváření představ nebe vycházeli ze starých astrálních mýtů Předního východu a mýtů antických (zejména helénistického synkretismu), které pouze přizpůsobili svému náboženství.

Důležitým pramenem pro poznání židovské a křesťanské představy o nebi je vidění Ezechiela (1,1–28) a zjevení Jana Evangelisty. Učení o mnohočetnosti vesmíru vychází například z učení o čtyřech elementech a sedmi planetách, trojčetném nebi a čtenosti nebeských sfér. Jeho původ musíme hledat v židovské mystice a v gnosticizmu. V Apokalypse jsou rozlišena tři nebeská místa, která leží na hranici sféry: Ráj – Nebeský Jeruzalém – Skleněné moře. Některé představy ztotožňují s nebem sféru planet. To činí například Jeroným v komentáři k Ezechieli, když rozlišuje čtyři části světa: caelestium (místo sféry planet), terrestrium, infernum, supercaelestium. Jako důkaz míst „přebývajících v nebesích“ uvádí Žalm 148: „Chvalte ho, nebesa nebes, rovněž vody nad Neby.“

Vody zmínované v uvedeném žalmu jsou pak totožné se skleněným mořem, s firmamentem, hranicí sféry. Skleněné moře se nachází pod trnem Božím (Zj 4,6). Co je možné nalézt nad touto sférou, se stalo objektem teologických spekulací. Například Dionýsios Areopagita (O nebeské hierarchii) hovoří o sféře andělských hierarchií či o tzv. esali spirituales. Podobně uvažuje i Beda Cíthodný, když situuje andělské by-

losti do sféry nad „nebeským mořem“. Problematikou světa a nebes se zabývali významní středověcí myslitelé, jako například Isidor ze Sevilly (De natura rerum, Etymologiae), scholastik Johannes Scotus Eriugena (De divisione naturae), Hildegarda z Bingen (Liber Scivias), Dante (Divina commedia) či Mikuláš Kusánský (De docta ignorantia). Hranice sféry (skleněný oceán) byla zobrazována s Božím trnem, se symboly evangelistů, s fixně uspořádanými hvězdami, s „fons vitae“ (studnicí života) či se zvířetníkem. Některé spekulace uvádí Jeroným v komentáři k Ezechieli zjevení – skleněné či krystalické moře je velmi pevné, nebo jej tvoří zmrzlá voda.

Části nebes je také nebeský Jeruzalém, svaté město, popsané v knize Zjevení sv. Jana (21) a objevující se v mnoha formách již na raně křesťanských mozaikách (S. Pudenziana), či později na miniaturách rukopisů a v podobě mohutných románských lustrů (viz např. dům v Cáchách). S představou nebeského Jeruzaléma je spojen každý chrám. Za obraz Nebeského Jeruzaléma je v literatuře obvykle považována kaple sv. Kříže na Karlštejně.

Bohaté byly i výtvarné představy Ráje, se čtyřmi řekami, s beránkem, stromy poznání a života, s křížem (jako pravým stromem života), s pramenem života a prarodičů.

V raně křesťanských bazilikách je symbolem nebes apsida a u staveb byzantských jím byla většinou kupole nad křížením nebo rovněž apsida. Na miniaturách rukopisů může oblouk představovat sféru, v architektuře lze ze sféry nebes ztotožnit vítězný oblouk a porážku i poniklosti (porta coeli). Poukazem na sféru nebes je i mandorla, obklopující trůnícího Boha (Majestas Domini).

Jan Royt

Pět let před udělením Nobelovy ceny za literaturu, roku 1973 začal v amerických židovských novinách Jewish Daily Forward vycházet román *The Penitent* – *Kajeník*, považovaný mnoha lidmi (včetně mne) za jedno z nejvýznamnějších a nejpozoruhodnějších děl Isaaca Bashevisa Singera. Příběh Josepha Shapira je zarámován úvodním a závěrečným autorovým slovem, vyprávěčem je muž, s kterým se v Jeruzalémě u Zdi nároku spisovatel setkal.

„Věděl jsem, že sem přijde,“ řekl ten drobný muž v dlouhém kaštanu a aksamitovém klobouku, v širokém obřadním oděvu s třásněmi téměř ke kolenům, s mladistvým obličejem orámovaným šedivým plnovousem, s očima černými jako uhlí. „Stejně ale nevím, kdo jste,“ řekl spisovatel. „Jak byste mohl? Když bratři prodali Josefa, neměl ještě na tváři ani stopy po vousích, a proto ho později nepoznali. Když jste mě viděl naposled, byl jsem hladce oholen. Teď je ze mne Žid, jak má být. Bohu díky.“ – „Kajeník?“ Spisovatel použil slova baal-tšuva. „Baal-tšuva označuje toho, kdo se vrací. Já jsem přišel zpátky domů. Dokud byli Židé opravdu Židy, žilo v exilu jen tělo, ne duše. Když ale odvrhli své duchovní jho, tělo se emancipovalo a do vyhnanství odešla duše. To byl teprve exil – a jak hořký!“ (Str. 6) – Těmto úvodním řádkům jsem zprvu náležitě neporozuměl – jsem zvyklý číst až příliš rychle, nechat se proudem vyprávění unášet a přemýšlet spíše nad celým textem. Následující děj však toto předznamenání rozvádí, vysvětluje a dokládá. Joseph Shapiro ve zkratce líčí spisovatelovi své životní osudy.

Pochází ze staré rabínské rodiny. V roce 1939 utekl před nacisty z Varšavy do Ruska, kde přestál všemožná příkoří, a po válce se mu podařilo vyklouznout ze Stalinovy země do Lublinu. „Tam jsem se potkal se svojí někdejší milou. Byl to zázrak, ale bez víry si žádných zázraků nevymyslíte. My měli na všechno jedinou odpověď: náhoda. Svět byl náhoda, člověk byl náhoda a všechno, co se mu přihodilo, byla taky náhoda.“ (11) Všichni jejich příbuzní byli vyvražděni. „Když jsme se opět potkali v Lublinu, bylo to jako vzkříšení z mrtvých. Já bych dal krk za to, že je mrtvá, a i ona počítala s tím, že už nežije. Stihla se za tu dobu vyléčit z komunistické náklady. Žádný člověk, který v té zemi žil, si nemůže nadále hýkat jakékoli iluze. Oba jsme však zůstali u toho, čemu by se dalo říkat pokrokové názory. Já zůstal sionistou a ona nepřestávala věřit, že socialismus je přece jen lékem na všechny neduhy světa.“ (...) „Tehdy se nic nedalo dělat legálně: neměli jsme žádné pasy ani žádné jiné doklady. Světové zákony jsou vymyšleny tak, že když se s nimi nechcete podílet na jejich zločinech, stanete se obětí jiných zločinů. Máme teď, díky Bohu, svoji vlastní zemi, ale naši vůdci se naučili příliš mnoho od gójů. Nestůjte tady a neseďte táhle. Všechno je zakázané. Vysmívají se Šulchan aruchu, ale jejich právní kodex, omluvíte-li to srovnáním, má tisíckrát více zákazů než náš.“ (12) Milenci šli, táhli své rance, báli se všemožných vrahu, a tak se jeden druhému vyznali ze všech chvilkových citových vzplanutí v minulosti, kdy se navzájem považovali za zračené. „A když jsem nevěřil v posmrtný život,“ říká Joseph Shapiro, „často jsem rozmlouval s její duší a ospravedlňoval způsob života, který jsem vedl. Cilka mi řekla, že na mě myslela podobně. Na co čekat? Vzali jsme se v utěšeneckém táboře nedaleko Mnichova.“ (13) Podařilo se jim dostat se do Spojených států. Cilka vystudovala, Joseph se stal úspěšným podnikatelem, děti neměli – Cilka byla kdysi na nějaké operaci a nemohla otehotnět. „Když člověk vydělá hodně peněz, ale nedostává se mu víry,“ pokračuje Joseph ve vyprávění, „začne se zabývat jedinou myšlenkou: jak z toho vyždímat co nejvíce požitků.“ (14) Ale ani běžné zábavy, ani cizoložný poměr mu neposkytl uspokojení a posléze začíná převažovat znechucení z konzumentského způsobu života, ustavičného lhaní a chytáření. Je nevěrný své ženě a

Román jako výzva k Dialogu

Marc Chagall, *Sabat*, 1910, olej na plátně

okamžik prožítí nastává, když při nevěře přistihne i svou milenkou, a pak i vlastní ženu. S hořkostí uvažuje: literatura, kterou Cilka studovala, se zabývá hlavně zločinci a je školou chlupatosti. Anna Karenina, pani Bovaryová, Raskolnikov a Taras Bulba patří mezi typické literární hrdiny a hrdinky. Homérova Ilias a Odysseia, Dantova Božská komedie a Goethův Faust, stejně jako šunt zaměřený k pobavení pouličních hulvátů a lehkých žen, to všechno je plné krutosti a bezuzdnosti. Veškeré světské umění není nic jiného než zlo a hanba. Po celé generace spisovatelé glorifikují zabíjení a sexuální nevázanost a dávají tomu nejružnější jména: romantismus, realismus, na-

turalismus, nová vlna a tak dále. „Pochopil jsem,“ říká Shapiro, „že celý můj život je jen hanba a ponižení – celá ta hanba za peníze, plotky se ženami, být součástí společnosti, která je zkorumpovaná od začátku do konce a jejíž spravedlnost jen povzbuzuje ke zločinu.“ Nedokáže sice vrátit se k více předkům, ale uvažuje: „I kdyby Mojžíšova Tóra a Talmud nebyly ničím víc než dílem lidí, pořád představují nejmocnější hráz proti hříchu. Talmudský Žid nezabíjí (...) ani ti nejhorší z nich nikoho nevráždí, nepronásledují, neznásilňují, neospravedlňují zabíjení, (...) neproměňují rodinný život ve špatný vtip.“ (32–33)

Po dlouhém váhání a pochybnostech dospívá ke konečnému rozhodnutí, že se musí nejen vzdát kultury, která zplodila a ospravedlňovala veškeré zlo a lež, ale také se obrátit k jejímu přímému protikladu. Sebelepší kompromis, který uzavře se pohanskou kulturou, je krokem ke zlu, přitakáním světu vražd, modlářství a cizoložství. Jeho rozhodnutí stát se talmudským Židem nepramenilo z víry, bylo spíše útekem před falší a krutostí moderní civilizace, ale jakmile toto rozhodnutí přes pochybnosti a pokušení neodvolatelně přijme, dostává se i víra. Joseph Shapiro se znovu ožení, miluje Boha, svou rodinu i chasidské společenství a nachází konečně vyrovnanost, mír v duši a štěstí. Jeho životu již nepanují nevypočitatelné náhody, vše dostává své zakončení v Božím plánu, život dostává smysl. Spisovatel se v krátkém doslovu od svého románového hrdiny distancuje, ale úvahy a činy Josepha Shapira přinášejí čtenáři silné podněty k osobní bilanci a působí jako katarze.

Singer jako jeden z prvních autorů reaguje na rejudizační hnutí *tšuva*, které se v 70. letech začalo šířit v celém židovském světě. Kromě významu „pokání“ *tšuva* znamená i návrat k úplnému zachování halachických zákonů. Jde o znovuvymezení identity, která nespočívá v pouhé příslušnosti k národu, ale v dodržování 613 micvot (příkazů a zákazů) určujících způsob života. Asimilační tendence totiž skrývají nebezpečí, že židovství se rozplyne v sekularizovaném světě. Francouzský sociolog Gilles Kepel v knize *Boží pomsta* (Atlantis, Brno 1996) sledává období tohoto rejudizačního úsilí se souběžně probíhajícími procesy v rámci reislamizace i rechristianizace a zabývá se i politickými konsekvencemi, proměňujícími stav současného světa. Kepel na základě své komparativní analýzy dochází k varovnému závěru: „paralelní vývoj náboženských hnutí chřtějších dobýt svět nese v sobě logiku konfliktu“ (172); „křesťané, židé a muslimové se navzájem liší... Každá náboženská kultura vypracovala specifické Právdy, které sice skýtají podklad pro silné uplatnění identity, ale navzájem se zcela vylučují. Ekumenismus nejde za odmítnutí laickosti; za touto mezí se společenské projekty liší až k hlubokému antagonismu, který v sobě nese možnost nekonečných bojů, v nichž žádné učení o Pravdě nemůže přistoupit na kompromis – pokud nechce ztratit vliv na své stoupence.“ (164)

Jsem náchylný dívat se do budoucna s větší nadějí. Nejsem židem, a přesto je pro mne příběh Josepha Shapira cenným obohacením, nikoli výzvou k boji. Přesné vymezení identity umožňuje nejen „válku věřících“, ale je rovněž předpokladem dialogu (viz Jolana Poláková – *Filozofie dialogu*). V kvalitativním mezináboženském dialogu spatřuji naději na záchranu světa – i toho sekularizovaného – právě proto, že postmoderní hodnotová krize k tomu přímo nutí. Ostatně: „Filozofická reflexe (...) potvrzuje základní spirituální zkušenost, že navázat vztah k Transcendentu – se vším, co z toho v nekonečné perspektivě vyplývá – je možno nezávisle na jakékoli imanentní situaci tohoto konečného světa“ (Jolana Poláková – *Perspektiva naděje*).

Isaac Bashevis SINGER: *Kajeník*, Argo, Praha 1998

Jaroslav Blažke

Kniha pod stromeček

Objemný svazek (462 stran velkého formátu) *Kroniky křesťanství* je impozantní dílo: skvělá grafická úprava, bohaté ilustrace, vhodně členěný text (je ho o něco víc než ilustrací), to vše přímo láká ke čtení, i když formát neumožňuje číst vleže. Lze číst soustavně, na přeskáčku, i jen tak si listovat. Články jsou spíše kratší, některé velmi krátké, ale přes svou hutnost čtenářsky přístupné.

Látka je rozdělena do sedmi oddílů: stará církev, raný středověk, vrcholný a pozdní středověk, reformace a protireformace, absolutismus a osvícenství, 19. století, 20. století. Poslední zachycené události jsou z roku 1996. Každý oddíl je uveden syntetizující statí. Významné události zachycuje vždy

maximálně jednostránkový text, kratší texty jsou věnovány společenskému pozadí, portrétům osobností, vysvětlujícím heslům, případně jde o dokumenty. *Kronika* zachycuje fenomén křesťanství v celé jeho šíři, včetně té mimoevropské. Vedle renomovaných církví tu mají místo i menší denominace. Kromě přehledu dějin samotného křesťanství jsme poučeni i o jeho významných odpurcích. Vítanou pomůckou je jmenový seznam papežů s daty jejich pontifikátu, jmenový a věcný rejstřík.

Německý originál je dílem dvanácti historiků. Je patrné jejich křesťanské smýšlení i ekumenické zaměření. O tématu pojednávají věcně, ale s úctou. Jde-li o záležitosti věroučně kontroverzní, ukládají si zdrženlivost a nebrání čtenáři v jeho vlastním úsudku. – V českém překladu byla vypuštěna některá německá lokální témata a nahrazena českými. Z několika autorů těchto českých doplnků jmenujme Václava Vaško, protože je kmenovým autorem *Perspektiv*. Odbornou revizi českého textu provedli Lenka Karfíková a Ladislav Hejdiánek.

Jde o rentabilní investici (doporučená cena 990 – Kč), neboť z ní bude mít užitek celá rodina a nepochybně i její příští pokolení. *Kronika* totiž patří k tzv. nestárnoucím knihám. Třem našim generacím se bohužel nedostalo patřičného náboženského vzdělání. *Kronika* to samozřejmě nemůže odčinit, může však tento nedostatek významně zmírnit.

Různí autoři: *Kronika křesťanství*, Fortuna Print – Knižní klub, Praha 1998

Dobrodruzi, puritáni a Indiáni. Angličané v Novém světě

SVATAVA RAKOVÁ

HISTORICKÁ ŘADA

Čtenářské výpravy do Nového světa

Že Ameriku objevil Kryštof Kolumbus, je všeobecně známo. Je však méně dobře vědět, že pro naše čtenáře právě teď objevuje Ameriku nakladatelství Libri a to hned dvěma svými tituly. Přínos obou je ojedinělý i v mezinárodním měřítku a troufám si říci, až kolumbovský.

První knihou je obšírná encyklopedie *Amerika v proměnách staletí*, úctyhodné dílo jediného člověka, našeho předního amerikanisty Josefa Opatrňá. Pro ty, kdo produkci Libri sledují soustavně, není toto jméno neznámé – Opatrňáho monografie války Severu proti Jihu patřila k prozatím nejúspěšnějším svazkům tzv. historické řady tohoto nakladatelství. Amerika v proměnách staletí zahrnuje hesla děje-

pisná, ekonomická, demografická, sociologická i přírodopisná z obou polovin amerického kontinentu, a to v rozsahu, jakým se nemůže pochlubit z našich dosavadních příruček žádná a z evropských málokterá. Navíc tu nechybí nejen obrazová dokumentace, mapy a statistické přehledy, ale také základní bibliografie, což je výtečné. Být cizí nakladatel, vím, co zvolit z české odborné produkce k překladu.

Druhým titulem, kterým nakladatelství udělalo radost všem amerikanofilům, je kniha Svatavy Rakové *Dobrodruzi, puritáni a Indiáni* s podtitulem *Angličané v Novém světě*. Jsou to vlastně dějiny dobývání a osidlování Ameriky od korzářských výprav v 16. století až po koloniální společnost konce 17. století. Po společnost na svou dobu velmi vyspělou i rozvrstvenou a skrývajícím v sobě předpoklady k boji za politickou nezávislost, tedy k revoluci, jež přišla zhruba o sto let později. Autorka citlivě sleduje rozdíly mezi kolonizačními postupy jednotlivých evropských národů, které byly vlastně zárodkem budoucích rozdílů mezi jednotlivými oblastmi amerického kontinentu. Všimá si přitom i otázky vlivu různého náboženského vyznání přistěhovalců. Protože se česká populárněvědecká literatura zatím věnovala převážně moderním americkým dějinám, získá si jistě i kniha Svatavy Rakové čtenářskou pozornost.

Josef OPATRŇÁ: *Amerika v proměnách staletí*, Libri 1998

Svatava RAKOVÁ: *Dobrodruzi, puritáni a Indiáni*, Libri 1998

Ad:

Tváří v tvář SCHIZMATU

Perspektivy 9/1998

Otazníky nad anketou

Původní přání redakce *Perspektiv*, aby článek otce Grubera spolu s odezvou vybraných respondentů obohatil naši diskusi, se bohužel nespěšilo. Musím s politováním konstatovat, že všechny příspěvky jsou jednostranné a hodnotí článek negativně. Nechybí ani překroucení textu. Např. P. Valíček cituje z redakčního úvodu: „...i u nás je situace vážná. Lze mlčet?“ – Zde je náš redakční úvod:

Jak vážný je skutečný problém rozdělení na Západě? Jsou rozdílné proudy v církvi opravdu jen „okrajovou záležitostí“? Následující článek publikoval v USA nejrozšířenější katolický časopis Our Sunday Visitor, který vychází pod církevním dohledem již 86 let. Uveřejňujeme tento článek proto, abychom si i my zde uvědomili, jak je tato situace vážná. Lze mlčet? Všichni jsme udy jednoho těla...

Kde je tedy ona věta? Autor staví celý svůj příspěvek tak, jako by obsah našeho článku popisoval situaci zde v naší zemi, a svým textem dokazuje, že tomu tak není. Naprosto souhlasím s tím, že ve srovnání s problémy Západu je naše církev stále zdravá. Jak však z úvodu jasně vyplývá, poukazyujeme na těžkou situaci našich bratří v USA a ne u nás. K obhajobě své pozice uvádí též autor kardinál Ratzinger, a to jeho postoj k dvěma nekatolíkům. Otec Gruber však píše o situaci *inimicit* církve. Nebyl to však kardinál Ratzinger a jeho kongregace, která letos exkomunikovala srílanského kněze T. Balasuriyu? K tomuto kroku se však odhodlala až po tolik zdůrazňovaném dialogu, který ale bohužel nikam nevedl. Balasuriyova následná lítost a zrušení exkomunikace však svědčí o tom, že tento čin naší církve neslouží k odsouzení a zatracení viníka, ale k jasnému odlišení pravdy od lži. Stejnou pohnut-

kou byl veden i Jan Pavel II. při vydání apoštolského motu proprio *Ad tuendam fidem* (18. 5. 1998), který mění kodex „administrativních potrestání“ těch, kdo „tvrdší odmitají věřit vše, co je obsaženo v psaném nebo tradičním sdělením Božím slov, jediným pokladu víry, a co je zároveň předkládáno jako Bohem zjevené, učitelským úřadem církve buď slavnostním (*Magisterium sollemne*), nebo řádným, resp. obecným (*Magisterium ordinatum*).“

Otec Gruber uvažuje o stavu církve v USA, což je nezažatému čtenáři zřejmé. Námítka, že nekonkretizuje příklady uvažovaného schizmatu, je snad oprávněná z pohledu českého věřícího, který není o situaci v USA dostatečně informován: americký čtenář si však příklady pohotově dosadí. Pro ilustraci uvedme aspoň některé.

Biskupové Untener a Gumbleton otevřeně podporují aktivitu *Call to Action* (Výzva k akci) mj. účastí na jejich konferencích. *Call to Action* prosazuje svěcení žen, demokratizaci církve, změnu jejího postoje k potratu a k antikoncepci, zrušení celibátu a plnou svobodu bádání pro teologii. Kromě zmíněných dvou vystupuje na těchto konferencích též biskup Gaillot a teologové Küng a Curran. – Biskup Clark organizuje pravidelné mše pro aktivní homosexuály (máme v redakci k dispozici text jeho nedávné homilie, ale v zájmu duševní rovnováhy čtenářů ji zatím neotiskneme), při nichž je povzbuzuje k větší účasti na životě církve, aniž by současně vyžadoval změnu jejich postoje. Řada diecézí oficiálně spolupracuje s organizací *Dignity*, která otevřeně nesouhlasí s postojem církve k homosexualitě. O rostoucí „homosexualizaci“ americké církve svědčí i to, že jednotlivé diecéze mají příkazáno zakládat tzv. diecézní střediska pro službu homosexuálům, jejichž program však neodpovídá instrukcím Svatého stolce a přes jeho durzná upozornění dosud nedošlo k nápravě. – Známý jsou aktivitu kardinála Bernardina, autora tzv. *Common Ground Project*, který na rozhodující místa své chicagské arcidiecéze dosazoval osoby známé odmítavými postoji k učení církve. Za svůj vstřícný postoj k heretikům byl osiřel kritizován kardinály Lawem a O'Connorem a několika dalšími biskupy, což vedlo k nemalé polarizaci uvnitř americké biskupské konference. – Arcidiecéze v Los Angeles, spravovaná kardinálem Mahonem, pořádá každý rok konferenci představitelů *Call to Action* a dalších organizací „disentu“, jako je např. Michael Crosby, který usiluje o zrušení papežství, P. John Heagle, prohomosexuální aktivista, či sestra Jose Hobdayová, známá

žáčka neméně známého zakladatele panteisticky orientované teologie stvoření P. Matthewa Foxe. Je zajímavé, že se kardinál Mahony těchto konferencí osobně účastní. – Prozatímním vrcholem byla mše sloužená P. Rohrem, po níž celebrant spolu s dalším knězem liturgicky požehnal svazku dvou homosexuálních žen. – Biskup v Phoenix (Arizona) pozval letos všechny kandidáty břimování s jejich rodinami na místní baseballový stadion, při mši hrála country kapela, lidé pojídali hot-dogy a popcorn, kněží procházeli kolem lavic a kdo se zvedl, byl břimován. Po mši pak obdrželi diecézní faráři plechovky od zmrzliny plné nezkonsumovaných proměněných hostií. – Podobných skandálů přibývá jako hub po dešti, což vede mnohé americké věřící k pochybnostem o katolické existující diecézních strukturách. O rostoucí polarizaci tam svědčí i to, že biskup Bruskevitz (Lincoln, Nebraska) označil řadu organizací, které jinde mají čilé kontakty s místními biskupy a účastní se diecézních akcí, ve své diecézi za heretické a jejich členy exkomunikoval.

Přímě je plně příběhu o oddělování zrna od pleve. Jak odlišná jsou Kristova milující, ale přísná slova kárající onyly biblických hříšníků od dnešních postmoderních fetišů o všeobjímající lásce. Pokusy učinit z něho sentimentálního humanitáře jsou zcela zcestné. Vzpomeňme, jak hovoří k farizeům a zákoníkům (pošetilci, obilné hroby, slepí vůdce, plemeno zmijí). Vzpomeňme apoštola Jana, který v 2. listu varuje před bludáři: „Kdo ho vítá, má účast na jeho zlych skutečích...“ A na Pavla a jeho list Galatským: „Jestliže vám někdo hlásá jiné evangelium než to, které jste přijali, budiž proklet (anathema sit)“ Často se s připomínáním tvrdosti farizeů poukazuje na údajnou nelásku konzervativních katolíků k jejich oponentům. Opravdová láska však není v rozporu se Zákonem. „Nepřišel jsem Zákon zrušit, ale naplnit.“

P. Falkenauer píše, že jsme otiskli článek „bez vysvětlujícího komentáře“. Považujeme však náš redakční úvod pro čtenáře *Reportu* za dostatečný. *Report* je skutečným „domem ze skla“ a od počátku své existence předkládá svým čtenářům pravdivý a nezkrácený obraz světové církve. Jsme si vědomi její krásy a bohatství, nehodláme však nesmyslně zavírat oči před lidskou nedokonalostí, která je překážkou v Boží cestě.

Ladislav David Rejl

Autor je vydavatelem české mutace časopisu *Mezinárodní katolický Report*

Ad:

Srdečně zdravím redakci...

Perspektivy 7 a 9/1998

(...) Vaše články čtu vždy se souzřením. Bohužel, toto nemohu tvrdit o Vaší glose o Bobu Fliedru. Zdá se, že jste tuto záležitost pojál jednostranně. (...) Větu po větě Vám mohu opakovat. Zdá se mi to však trapné, vždyť i Vy si musíte být vědomi, že skutečnost není taková, jak ji zde podáváte. Nepiš-li katolická periodika o tom, co členy církve skutečně bolí, musejí to tito hledat jinde. A jsou nesmírně vděční, když o tom píše člověk takového rozhledu jako Bob Fliedr. (...) Já sama musím říci, že to nejpodstatnější o církvi jsem se dovídala právě z Lidových novin (nebo z AD, nikdy však z KT)... Jak mě to vše bolí!

Z dopisu Jany Lacinové, Prahu

(...) Ač sám publicista (mj. i v Lidovkách), jsem rytířskou výpravou J. Pazderky na obranu B. Fliedra zmaten. Jak by tedy měla ta správná profesionální křesťanská publicistika vypadat? Pídit se jen po „neuralgických bodech“, jak Fliedrův přístup označuje Příhoda, a vše ostatní považovat za pouhou katolickou hlášku? Je snad smyslem této publicistiky jen světlavé rozbíjení hrnečku po babičce a vyvolávání afér k obecnému pobavení a pohoršení?

Je jistě záslužné, že Lidové noviny, zastoupené v tomto případě B. Fliedrem, představují dnes jediné naše „světské“ periodikum, které věnuje soustavnější pozornost náboženským otázkám. Ale „náboženství“ je dost bezbřehý pojem. Pokud se v našich zeměpisných šířkách nechceme dobrovolně odpoutat od evropské tradice (a to i v případě, že budeme trvat na ekumenickém rozměru), jádrem každé náboženské úvahy či tématu bude vždy v prvé řadě křesťanství „římské cesty“. Jeho trvalé pranýřování a problematizování (vědomě odmítavé či subjektivisticky rebelantské) se může vynést v podobě kulturní sebevraždy. Lidové noviny (Bob Fliedr) by asi měly více vážit tématu a slova a nevyvolávat u některých čtenářů oprávněný dojem, že katolická (tj. obecná) víra je pouhá pepřná přísada v samoobslužném hrnci náboženských věšteců. Na tomto samostatném úsudku (...) neshledávám nic neprofesionálního, neférového. Asi máme každý jiné profesionální úsudky a oblíbené férové autory. Ale u srdečného pozdravu můžeme zůstat!

Z dopisu Vity Urbana, Prahu

(...) Rád bych ještě připojil poznámku k diskusi o posouzení Boba Fliedra v Lidových nov-

nách. V podstatě stoprocentně souhlasím s Josefem Pazderkou, ale oceňuji, že je redakce schopna kritiku přijmout a že se rozhodla jeho názor otisknout. Připojuji se k jeho názoru i k jeho výuce na adresu ČBK. P. Daniela Hermána i vaši (a přidávám i Katolického týdeníku, který otiskl stanovisko ČBK, aniž by čtenářům poskytl alespoň zbytný vzhled do toho, co předcházelo)...

Z dopisu Jaromíra Matěny, Hradec Králové

Redakční poznámka:

Dostali jsme několik dopisů, jejichž autoři souhlasí naším postojem k některým textům Boba Fliedra v Lidových novinách (a my za ně děkujeme). Protože všechny argumenty shodně, rozhodli jsme se uveřejnit úryvek pouze jednoho z nich. Dopisy na obhajobu Boba Fliedra (včetně textu Josefa Pazderky) jsou otiskli všechny.

K stanovisku ČBK poznamenáváme, že se vyslovilo k textu, který byl publikován ve veřejně přístupném médiu.

Protože jde o závažný problém, vrátíme se k němu v nejbližší době, čímž snad podutíme potřebnou diskusi.

mezer“ v nyní hojně až módní literatuře o kosmu a náboženství. Olomoucký profesor J. Andres slavného teologa (1882–1937) usilujícího o syntézu vědy a víry.

V rubrice Diskuse doporučuje J. Marek větší duraz na historii ve středoškolské fyzice a O. Jeřábek doplňuje závažnými argumenty kritiku Tiplerovy Fyziky nesmrtelnosti (viz už *Universum* č. 27 a 28). – Portrét teniskářky A. Honěk věnuje Janu Džeržonovi, skromnému slezskému faráři, jehož cenný přínos k vědařství i k biologii hmyzu je málo znám.

Universum lze dostat v nakladatelství Cesta, náměstí Republiky 5, 614 00 Brno, tel. 05/57 43 73 (i starší čísla po 12 Kč) a ve vybraných knižkupectvích v Brně, Hradci Králové, Jeseníku, Kyjově, Liberci, Olomouci, Písku, Praze a Třebíči. Podrobnější informace, i pro zájemce na Slovensku, je v č. 27. Nyní má *Universum* též internetovou adresu, a to <http://lebed.elf.cuni.cz/universum/>.

TEOLOGICKÉ TEXTY

Čtvrté letošní číslo otvírá své hlavní téma křesťanská antropologie ekologickým zabouřením do svědomí, ale i naději: Člověk s budoucností. Právě v ekologii se setkávají dvě pojetí člověka: jeden z živočišných druhů - tvor přesahující hmotu do Boží transcendence. Na politické rovině je euroamerická civilizace postupně ohrožována vyvětráváním duchovního fermentu z kultury a společenské etiky. Evropa bez Boha? Slábnoucí společenská soudržnost je výzvou pro jednotlivce, nezavíčekovat se v soběstačnosti, i pro světové společenství (pokus o globální étos). Filozofický dialog dvou jezuitů, hlas tomisty otevřeného novým otázkám a nácti ucelené antropologie poskytují sondy do současného filozofického myšlení, které neodepisuje evangelium. V církvi je také pohyb k pokonečnímu vypracování společenství teologicky: k tomu patří i praktická podoba křesťanské antropologie, styl soužití u nitř jednoho moderního hnutí.

Na současně napětí mezi magisteriem a teologií reaguje papežský list a cestu do uzdravujícího středu ukazuje kázání rotterdamského biskupa. Do oblasti našeho ekumenického dialogu patří kritická recenze katolické práce o husitech v Basileji z pera evangelického teologa. Sen opata Jáchyma o třetí říši Ducha svatého spojuje dvanácté století s naším dvacátým mj. příbuzností jeho utopie s dnešními tendencemi, které chtějí zaplnit místo křesťanského vyústění dějin do věčnosti světskou utopií.

Slušelo se i připomenout sté narozeniny nejdynamičtějšího českého teologa našeho století, Silvestra Braito.

UNIVERSUM

Vyšlo 29. číslo *Universa*, revue přírodovědecké a technické sekce ČKA. Obsah: R. Ricupero v přednášce *Globalizace a lidskou vůli* (Ženeva, 1997) shrnuje historii, rizika i naděje globalizačního procesu, v němž nabývá na významu aspekt etiky a také informovanosti. Konference OSN o trvalé udržitelném vývoji (1997) došla k podobným závěrům: *Seoulská deklarace o etice životního prostředí* přitom pamatuje výslovně i na roli náboženských společností. (Připomeňme, že ekologie patří ke kmenovým tématům *Universa*.) Článek J. Vackáře *Co nám říká současný rozvoj elektroniky?* poukazuje na význam nových médií i na péči – včetně právní – věnovanou jejich rozvoji v zahraničí. (Poslední věta zní: „Naši státníci a poslanci se to snad časem také dovědí.“) L. Kropáček přináší informovaný pohled na vztah islámu a vědy v dějinách až po různost postojů v současnosti. Polský astronom a katolický teolog Michał (ne Michael) Heller se v článku *Zneužívání astronomie* zaměřuje hlavně na nesnáz s „Bohem

PERSPEKTIVY

příloha Katolického týdeníku

Odpovědný redaktor: Jaroslav Šubrt

Redakční rada:

Květoslava Neradová, Oto Mádr,
Petr Kolář, SJ, Petr Příhoda, Václav Frei,
Jaroslav Měd (předseda), Josef Gabriel,
Zdeněk Jančařík, SDB, Miloš Doležal,
Tomáš Machula, Jaroslav Šebek

Adresa redakce:

Londýnská 44, 120 00 Praha 2 - Vinohrady,
tel.: 24 25 03 95, linka 24, fax 02/24 25 70 41

Fotosazba Pavel Vodička

Vyběr z *Perspektiv* v Braillově slepeckém
písmu lze objednat na adrese: David Nebeský,
Knihovna pro nevidomé a těžce zrakově
poškozené, Platněnská 2, 110 00 Praha 1.
Tel.: 24 81 02 42, linka 166

Nevyžádané rukopisy se nevracejí